

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO) 2026–2028

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) osan 4 liite

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Hyväksymispäivämäärä:	4.12.2025
Asianumero:	3273/00.01.02.00.01/2025
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin osasto
Hyväksyjä:	Terhi Laaksonen
Esittelijät:	Marika Melamies, Tiina-Mari Aro
Lisätietoja:	

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4
KUNTIEN SUUNNITELMAT, SEURANTA JA RAPORTOINTI	5
VOIMAVARAT	6
OSA 1 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN	9
1.1. Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut	9
1.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu	11
1.3. Palvelujen järjestämistavat	12
1.4. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus	13
1.5. Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen	14
1.6. Kiireellinen eläinlääkäriapu	15
1.7. Eläinterveyskäynnit	16
1.8. Terveystieteidenhuoltokäynnit ja -suunnitelmat	17
1.9. Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut	17
1.10. Yliopistollisen eläinsairaalan tuottamat julkiset eläinlääkäripalvelut	18
1.11. Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu	19
1.12. Julkisin varoin tuettuja eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus	20
1.13. Eläinlääkäripalvelujen valvonta	20
OSA 2 VALVONTATEHTÄVIEN JÄRJESTÄMINEN	22
YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ	22
VALVONTATEHTÄVISTÄ PERITTÄVÄT MAKSUT	23
2.1. Eläinten terveyden valvonta	24
2.1.1. Eläintautien torjunta ja eläintautivalmius	24
2.1.2. Eläintautien ilmoittaminen	25
2.1.3. Eläintautia tutkivat laboratoriot	26
2.1.4. Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen Maedi-visna/CAE-terveysvalvonta	27
2.1.5. Vesiviljelylaitosten valvonta, eläintautien seuranta ja vapaaehtoinen BKD-taudin terveysvalvonta	28
2.1.6. Eläinten keinollinen lisääminen	28
2.1.7. Muu eläintautivalvonta ja seuranta	29
2.2. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta	31
2.3. Eläinten lääkitsemisen valvonta	34
2.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	35
2.4.1. Sisämarkkinakauppa	35
2.4.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin	37
2.4.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 luvun V jakson II mukainen valvonta	39
Ruokavirasto	40
Tulli	40
Paikalliset viranomaiset	41
2.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta	42
2.5.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus	43
2.5.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta	43
2.5.3. Eläinkuljetukset	44

2.5.4.	Teurastamot	44
2.6.	Eläimistä saatavat sivutuotteet	46
2.6.1.	Sivutuotelaitosten valvonta	46
2.6.2.	Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta	47
2.7.	Ehdollisuuden valvonta	49
SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI		50
	Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi	50
	Muu raportointi.....	50
TIETOJÄRJESTELMÄT		50
LIITE 1. Resurssitarpeen arviointi		55

JOHDANTO

Eläinlääkintähuollon valtakunnallinen suunnitelma (EHO) korvaa aiemman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO). Suunnitelma pohjautuu uuteen eläinlääkintähuoltolakiin (2085/2023), joka tulee voimaan 1.1.2026. Uusi valtakunnallinen suunnitelma koskee pääosin kuntien toimintaa. Suunnitelma on kaksiosainen. Ensimmäinen osa koskee eläinlääkäripalvelujen järjestämistä ja toinen osa valvontatehtävien järjestämistä. Suunnitelma on voimassa 2026-2028, tällöin suunnitelman kausi päättyy samanaikaisesti kuin elintarvikeketjun monivuotisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman ja ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman kaudet. EHO-suunnitelmaa päivitetään vuosittain.

Osa 1. Eläinlääkäripalvelut

Tämä osa on eläinlääkintähuoltolain 4 §:n tarkoittama eläinlääkäripalveluja koskeva valtakunnallinen suunnitelma. Valtakunnallinen suunnitelma koskee järjestäjän (kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue) järjestämisvastuun piiriin kuuluvia eläinlääkäripalveluja. Järjestäjän on huomioitava valtakunnallinen suunnitelma eläinlääkintähuoltolain 6 §:n tarkoittamassa järjestäjän suunnitelmassa.

Osa 2. Valvontatehtävät

Tämä osa koskee järjestäjän (kunta, kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue) järjestämisvastuun piiriin kuuluvia kunnaneläinlääkärin tehtäviä, joista on säädetty eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa. Eläinlääkintähuoltolain 6 §:n mukaan järjestäjän on laadittava suunnitelma edellä mainittujen lakien mukaisen valvonnan järjestämisestä alueellaan. Saman pykälän mukaan Ruokavirasto ohjaa järjestäjiä näiden suunnitelmien teossa. Tämä osa 2. on osa Ruokaviraston ohjausta. Osa 2. on myös liite elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman (VASU) osaan 4: eläinten terveys ja hyvinvointi.

Tässä suunnitelmassa suorat lainaukset lainsäädännöstä on kirjoitettu laatikoihin. Muilta osin suunnitelma on Ruokaviraston ohje, joka ei ole oikeudellisesti sitova. Järjestäjällä on mahdollisuus perustellusta syystä poiketa ohjeesta, mutta syy poikkeamiselle tulee tällöin kuvata järjestäjän omassa suunnitelmassa.

KUNTIEN SUUNNITELMAT, SEURANTA JA RAPORTOINTI

Järjestäjän on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää tiedot järjestämisvastuun piiriin kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta. (Elhl 6§)

Järjestäjän on lisäksi laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettu eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. (Elhl 6§)

Jäljempänä tässä suunnitelmassa on tarkempia ohjeita järjestäjän suunnitelmien sisällöstä. Suunnitelmien sisällön pääkohdat löytyvät tekstistä *kursivoituna*.

Järjestäjä voi sisällyttää sekä eläinlääkäripalvelujen että valvonnan järjestämisen samaan eläinlääkintähuollon suunnitelmaan taikka tehdä erilliset suunnitelmat. Suunnitelmien toteuttamiseen tarvittavat henkilöresurssit ovat osin yhteisiä, joten myös resurssitarvekartoituksen on oltava yhteinen. Eläinlääkintähuollon suunnitelma voi olla myös osa ympäristöterveydenhuollon suunnitelmaa. Eläinlääkintähuollon suunnitelmat lähetetään vuonna 2026 Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa ne tallennetaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmään (VYHA:an). Ruokavirasto arvioi suunnitelmat.

Järjestäjä arvioi suunnitelmiensa toteutumista aina toimintavuoden päätyttyä ja laatii arviointiraportin. Vuoden 2025 osalta järjestäjä lähettää arviointiraportin Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa raportti tallennetaan vuosittain VYHAan maaliskuun loppuun mennessä. Järjestäjän on uusittava nykyinen eläinlääkintähuollon suunnitelmansa vuodelle 2026. Tämän jälkeen uusi suunnitelma laaditaan aina tarvittaessa ja VASU-suunnitelmakauden vaihtuessa. Järjestäjän on suunnitelmaa päivittäessään huomioitava edellisen suunnitelman toteutumisen arviointi, Ruokaviraston antama palaute sekä muilla tavoin kertynyt palaute kehittämistarpeista. Päivitetyt suunnitelmat tallennetaan VYHA:an.

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasolla ainakin eläinten pitopaikkoihin tehtyjen käyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaus- ja vastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto lähetetään vuoden 2025 osalta Ruokaviraston kirjaamoon ja jatkossa tallennetaan vuosittain VYHA:an.

Painopisteet

Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa asetetaan valvonnan painopisteet. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia painopisteitä tarkennetaan EHO-suunnitelmassa. Vuonna 2026 käynnistyy aluehallintouudistus, joka tuo merkittäviä muutoksia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan; aluehallintovirastojen tehtävät tällä sektorilla siirtyvät Ruokavirastoon ja ELY-keskuksista tulee elinvoimakeskus. Uusien organisaatioiden käynnistysvaiheessa ei eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonalle aseteta varsinaisia painopisteitä vaan pyritään varmistamaan perustehtävien mahdollisimman häiriötön hoito.

Kunnille asetetaan vuodeksi 2026 yksi eläinlääkintähuollon painopiste:

Kunnat varmistavat uuden eläinlääkintähuoltolain vaatimusten toteutumisen eläinlääkäripalvelujen järjestämisessä

VOIMAVARAT

Henkilöresurssit

Eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien hoitamista varten järjestäjällä on oltava tarpeellinen määrä kunnaneläinlääkäriin virkoja. (ElhL 7§)

Eläinlääkäripalveluja tarjoavan kunnaneläinlääkäriin virkaan tulee kuulua tarpeen vaatima ainakin ajoittainen osallistuminen maan eläintautivalmiuteen ja kiireelliseen eläinsuojeluvalvontaan liittyviin tehtäviin. (ElhL 7§)

Järjestäjän on arvioitava valvontaa ja palveluiden järjestämistä varten tarvittavat resurssit. Resurssitarpeen arvioinnissa järjestäjän tulee ottaa huomioon se, onko lakisääteiset valvontatyöt ja eläinlääkäripalvelut pystytty toteuttamaan nykyisillä resursseilla. Järjestäjän on valvontasuunnitelmassaan osoitettava, että sillä on arvioidun resurssitarpeen täyttämiseen riittävä määrä pätevää henkilökuntaa. Kunnaneläinlääkäreiden vastualueet ja työnjako kirjataan järjestäjän suunnitelmaan. Suunnitelmaan kirjataan lisäksi eläinlääkintähuollon tehtäviä hoitavan muun henkilöstön osuus. Järjestäjä voi käyttää resurssikartoituksessa apuna tämän suunnitelman liitteenä olevaa lomaketta (liite 1).

Järjestäjällä on oltava riittävästi kunnaneläinlääkäreitä sekä eläinlääkäripalvelujen että valvontatehtävien hoitamiseen. Pääasiallinen tapa järjestää valvontatehtävien hoitaminen on kunnan valvontaeläinlääkäriin virat. Kunnan praktikkoeläinlääkärit ovat kuitenkin tärkeä lisävoimavara valvontatehtävien hoitamisessa. Eläintautitilanteissa praktikkoeläinlääkärit voivat olla tarpeen tehokkaan eläintautitorjunnan varmistamiseksi. Praktikkoeläinlääkäreiden on virkaeläinlääkäreinä mahdollista toteuttaa myös eläinten hyvinvointiongelmien edellyttämia välittömiä viranomastoimenpiteitä taikka toimia valvontaeläinlääkäriin sijaisina. Myös praktikkoeläinlääkäriin ja valvontaeläinlääkäriin parityöskentely voi olla perusteltua. Jos voimassa oleva kunnaneläinlääkäriin virka ei täytä ElhL:n 7 §:n vaatimuksia, on sitä muutettava viranhaltijalain (304/2003) 23 §:n mukaisesti ja samalla varmistettava, että viranhaltija täyttää uudistetut pätevyysvaatimukset (ks. alla *Kelpoisuus kunnaneläinlääkäriin virkaan*).

Kunnaneläinlääkäri on kunnassa virkasuhteessa toimiva eläinlääkäri, joka hoitaa eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvia tehtäviä. Kunnaneläinlääkäriin tehtävänimike voi olla muu kuin kunnaneläinlääkäri esim. valvontaeläinlääkäri, terveysvalvonnan johtaja tai hygieenikko. Kunnaneläinlääkäri on viranomainen seuraavien lakien nojalla:

- laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006
- laki eläinten lääkitsemisestä 387/2014
- laki eläimistä saatavista sivutuotteista 517/2015
- eläintautilaki 76/2021
- laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021
- laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023

Eläinlääkäripalvelujen asianmukaiseen järjestämiseen tarvitaan monessa tapauksessa eläinlääkäreiden lisäksi myös muuta henkilökuntaa. Pieneläinvastaanotolla ja erityisesti eriyte-tyssä pieneläinpäivystyksessä voidaan tarvita ammattitaitoisia avustajia kuten myös keskite-tyt yhteydenotto- ja palvelun järjestämisessä. Järjestäjän omia resursseja tai ostopalveluita on varattava riittävästi myös välinehuoltoon, siivoukseen, toimistopalveluihin sekä muihin tuki-palveluihin.

Järjestäjän on huomioitava myös eläinlääkintähuollon henkilöstön työturvallisuus ja jaksaminen. Valvontaeläinlääkäreiden ja muiden kunnaneläinlääkäreiden työ on usein poikkeuksellisen kuormittavaa. Työnantajan tehtävänä on huolehtia riittävästä työohjauksesta ja työturvallisuudesta sekä tarvittaessa ryhdyttävä muihin toimenpiteisiin henkilöstön jaksamisen ja viroissa pysymisen tukemiseksi.

Kelpoisuus kunnaneläinlääkäriin virkaan

Eläinlääkäriksi valtion, kunnan, yhteisön tai muuhun eläinlääkäriin virkaan tai toimeen saadaan nimittää, määrätä tai ottaa ainoastaan laillistettu eläinlääkäri.

Edellä 4 §:n mukaisesti laillistettu eläinlääkäri (*ns. EU/ETA-eläinlääkäri*) saadaan nimittää sellaiseen kunnaneläinlääkäriin virkaan, johon kuuluu elintarvikevalvontaan taikka eläinten terveyden tai hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tehtäviä vain, jos henkilöllä on todistus siitä, että hän on tutustunut Suomen kyseisen alan lainsäädäntöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua virkaa tai tointa voi väliaikaisesti hoitaa 7 §:ssä tarkoitettu henkilö, jollei muualla laissa toisin säädetä.
(Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta, 43§)

Kunnaneläinlääkäriin virkaan voidaan nimittää vain Suomessa laillistettu eläinlääkäri. Virkaa voi kuitenkin väliaikaisesti hoitaa eläinlääketieteen opiskelija, jolla on oikeus eläinlääkäriin ammatinharjoittamislain 7 §:n nojalla harjoittaa väliaikaisesti eläinlääkäriammattia.

Suomessa laillistettu eläinlääkäri, joka on suorittanut eläinlääkäriin tutkinnon muussa EU- tai ETA-maassa, on kelpoinen kunnaneläinlääkäriin virkaan vain, jos hän on tutustunut Suomen kyseisen alan lainsäädäntöön eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta annetun lain 43 §:n mukaisesti. Uuden eläinlääkintähuoltolain 7 §:n mukaisesti kaikkiin kunnaneläinlääkäriin virkoihin on sisällyttävä ainakin ajoittain eläintautilain ja eläinten hyvinvointilain mukaisia virkatehtäviä. Siten kelpoisuusvaatimus koskee kaikkia kunnaneläinlääkäreitä, myös sellaisia, jotka hoitavat pääosan työajastaan eläinlääkäripalveluita. Kelpoisuusvaatimuksista on [Ruoka-
viraston ohje 7858/04.01.00.01/2021/5](#). Tämä ohje tullaan päivittämään v. 2025 aikana, eikä ole kaikilta osin ajantasainen. Ohjeen kohta 2, lainsäädäntöön tutustumisen osoittaminen, on jatkossakin pätevä.

Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Toimivaltaisella viranomaisella on oltava käytössään tai mahdollisuus saada käyttöönsä riittävästi henkilöstöä, jolla on soveltuva pätevyys ja kokemus, jotta virallinen valvonta ja muut viralliset toimet voidaan suorittaa tehokkaasti ja vaikuttavasti. (Valvonta-asetus (EU) 2017/625, 5. artikla kohta 1e)

Toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että kaikki sen virallista valvontaa harjoittava henkilöstö pysyy ajan tasalla toimivaltansa alalla ja saa säännöllistä lisäkoulutusta tarvittaessa. (Valvonta-asetus (EU) 2017/625, 5. artikla kohta 4)

Eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset

sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen. (Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta 29/2000, 18 §)

***Järjestäjä** kuvaa suunnitelmassaan, miten varmistetaan henkilökunnan riittävä pätevyys. Suunnitelmaan sisällytetään myös järjestäjän eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotinen täydennyskoulutussuunnitelma.*

Kunnaneläinlääkäriin virkaan edellytetään eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta annetun lain kelpoisuusvaatimusten lisäksi, että tehtävään valittavalla henkilöllä on riittävästi osaamista tehtävien hoitoon. Riittävän osaamisen vaatimus koskee myös muita viranhaltijoita kuin kunnaneläinlääkäriä, kuten eläinten hyvinvointilain mukaisia viranomaistehtäviä hoitavaa kunnan terveydensuojeluvalvonnan viranhaltijaa. Järjestäjä huolehtii uusien henkilöiden tarvittavasta perehdytyskoulutuksesta.

Järjestäjä huolehtii, että eläinlääkintähuollon henkilöstöllä on riittävät mahdollisuudet osallistua täydennyskoulutukseen. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilökunnan olisi päästävä osallistumaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen vähintään kahdeksana päivänä vuodessa. Järjestäjä laatii eläinlääkintähuollon henkilökunnan monivuotisen täydennyskoulutussuunnitelman. Suunnitelman ei tarvitse sisältää yksityiskohtaisia koulutustietoja, vaan sen tulee perustua henkilöstön ja organisaation osaamistarpeen arviointiin ja se voi sisältää tavoitteet koulutusmäärästä ja koulutusten sisällöistä. Suunnittelun tarkoituksena on varmistaa koko henkilöstön riittävä täydennyskouluttautuminen ja osaaminen.

Jos järjestäjä hyödyntää avustavaa henkilökuntaa eläinlääkäripalvelujen tuottamisessa, tulee järjestäjän huolehtia siitä, että heille annetaan riittävä perehdytys työtehtäviinsä. Mikäli avustava henkilö osallistuu eläinlääkäriin apuna eläinten hoitotoimenpiteisiin, olisi suositeltavaa, että henkilöllä on tehtävään soveltuva koulutus, tai että hänelle järjestetään mahdollisuus kouluttautumiseen. Tehtävänjaossa on huomioitava, että osa eläinlääkäripalvelujen tehtävistä on varattu ainoastaan eläinlääkäriin tehtäviksi. Esimerkiksi lääkkeiden luovutus vastaanotolta edellyttää aina eläinlääkäriin päätöstä asiasta, samoin eläinlääkinnällinen tutkimus, eläimen taudinmääritys ja näihin liittyvistä hoidoista ja lääkityksistä päättäminen.

OSA 1 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUJEN JÄRJESTÄMINEN

Ruokaviraston on laadittava valtakunnallinen suunnitelma 8 §:ssä tarkoitetun järjestämisvastuun piiriin kuuluvista eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua sekä palvelujen valvontaa koskevat yleiset tavoitteet. (ElhL 4 §)

Järjestäjän on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista. Suunnitelman tulee sisältää tiedot 9 §:ssä tarkoitettujen eläinlääkäripalvelujen tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta. (ElhL 6 §)

Eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä kullakin toimialueella vastaa järjestäjä. Järjestäjällä tarkoitetaan kuntaa, sekä myös kuntayhtymää ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoimintaluetta siltä osin, kuin ne hoitavat tehtäviä kuntalain mukaisessa yhteistoiminnassa. Järjestäjän tulee tehdä päätös siitä, millä palvelurakenteella ja kustannus- ja laatutasolla palveluja kuntalaisille tuotetaan ja keiden palvelujen tuottajien toimesta.

Uuden eläinlääkintähuoltolain 9 §:ssä määritellään eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuun laajuus. Järjestämisvastuun laajuus määräytyy ensi sijassa alueellisten tarpeiden perusteella. Kunkin järjestäjän tulee järjestää alueellaan lain 8 §:ssä mainitut palvelut ainakin elintarviketai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille ja lisäksi kiireellinen eläinlääkäriapu kaikille eläimille. Muiden 8 §:n mukaisten palvelujen järjestämistarpeesta tekee kukin järjestäjä arvon. Tavoitteena on taata näiden palvelujen riittävä ja kohtuuhintainen alueellinen saatavuus sekä turvata muiden eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukainen hoito.

Erot eläinlääkäripalvelujen alueellisissa tarpeissa liittyvät etenkin siihen, missä määrin kullakin alueella on yksityistä palveluntarjontaa. Komission ohjeistuksen perusteella katsotaan, että määrittelyyn voi vaikuttaa kunkin palvelun yksittäisen tarjonnan kartoittamisen lisäksi myös palvelujen järjestäjän arvio siitä, millaista palvelukokonaisuutta oman tuotannon ylläpitäminen ja säädettyjen eläinlääkintähuollon tehtävien hoituminen käytännössä kullakin alueella edellyttää.

1.1. Yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut

Eläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkäriavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkäriavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista. (ElhL 2 §)

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n 14-kohtainen luettelo eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kansanterveyden kannalta välttämättömistä eläinlääkäripalveluista osoittaa kunnallisen järjestämisvastuun enimmäislaajuuden. Nämä yleisen edun kannalta välttämättömät eläinlääkäripalvelut, jotka turvataan tarvittavilta osin julkisen järjestämisvastuun kautta, ovat:

- 1) yleistutkimus ja terveydentilan arviointi eläinten terveyden todentamiseksi
 - yleistutkimukseen ei sisälly kuvantamispalveluja eikä erikoiseläinlääkäriin tutkintoa tai erikoislaitteita vaativia tutkimuksia tai tarkastuksia
 - kotieläimille suoritettavat terveystarkastukset kuuluvat eläinlääkäripalveluun

- kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen yleistutkimuksen perusteella esimerkiksi vientiä, tuontia, sisämarkkinakauppaa tai vakuutusyhtiötä varten sisältyy eläinlääkäripalveluun
- 2) kissojen ja koirien tunnistusmerkintä
- 3) eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta ("eläinterveyssäännöstö") annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 25 artiklassa, sekä elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelma
 - eläinterveyskäyntien yhteydessä toimijan valitsema eläinlääkäri antaa toimijalle neuvontaa bioturvaamisesta ja muista eläinten terveyteen liittyvistä asioista sekä tiettyjen eläintautien esiintymiseen viittaavista oireista ja merkeistä (ks. luku 1.7.)
 - terveydenhuoltokäyntien yhteydessä eläinlääkäri toteuttaa terveydenhuoltosopimuksessa sovitut toimenpiteet sekä antaa vastaavaa neuvontaa kuin eläinterveyskäyntien yhteydessä sekä eläinten hyvinvointiin, elintarviketurvallisuuteen ja eläintenpidon taloudelliseen kannattavuuteen liittyvää neuvontaa (ks. luku 1.8.)
- 4) rokotus
- 5) loisten häätöön ja ehkäisyyn liittyvät toimenpiteet
- 6) suun terveydenhuoltoon liittyvät välttämättömät perustoimenpiteet tai, jos se on toimenpiteen laajuus tai vaativuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, jatkohoitoon lähettämisen
 - järjestämisvastuun piiriin kuuluvat vain suhteellisen yksinkertaiset, vakavien ongelmien ehkäisemiseksi välttämättömät perustoimenpiteet, joita voidaan suorittaa tavanomaisella vastaanotolla tai pitopaikassa ilman erikoiskoulutusta ja erikoislaitteita
 - käytännössä tähän sisältyvät hammastarkastus, koirien ja kissojen hammaskiven poisto sekä hevosten perushammashoito, mutta eivät toimenpiteet, jotka edellyttävät röntgenin tai porayksikön käyttöä
- 7) sarvien ja sarven aiheiden poistaminen naudoilta ja vuohilta
- 8) lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sekä lisääntymisongelmien hoito elintarviketuotantoa varten pidettäville naudoille, sioille, lampaille, vuohille ja poroille
 - muuta tarkoitusta kuin elintarviketuotantoa varten pidettäville eläimille tehtävät lisääntymiseen liittyvät tarkastukset, tutkimukset ja muut palvelut eivät sisälly järjestämisvastuun piiriin
- 9) kastraatio naudalle, sialle, lampaalle, vuohelle, porolle, koiralle ja kissalle sekä sterilisaatio kissalle
- 10) sairaan eläimen kliininen tutkimus ja hoitotarpeen arviointi, tavanomaisten näytteiden ottaminen ja pikatestaus tai toimittaminen laboratoriotutkimuksiin eläimen sairauden syyn selvittämiseksi sekä tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkotutkimuksiin
 - järjestämisvastuuseen eivät kuulu vaativien näytteiden ottaminen tai kuvantamispalvelut sairauden syyn selvittämiseksi
- 11) sairaalle elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettävälle eläimelle tarvittava hoito, jota on mahdollista antaa eläimen pitopaikassa ja johon kuuluu myös nautaeläimen juoksumahaleikkaus
- 12) perustasoinen ensiapuluonteinen hoito, jota tarvitaan muulle kuin 11 kohdassa tarkoitettulle eläimelle, johon kuuluvat ruoansulatuskanavan ja virtsateiden häiriöiden konservatiivinen hoito, tulehdus- ja kiputilojen hoito, sokin hoito, metabolisten häiriöiden hoito, haavojen ompelu, muu vastaava enintään vähäisiä kirurgisia toimenpiteitä sisältävä hoito, tavanomaisimpien pienten kotieläinten luunmurtumien immobilisaatio sekä hoitoon liittyvä välttämätön jatkokäsittely tai lääkehoito ja tarvittaessa eläimen lähettäminen jatkohoitoon

- kohdan mukaista perustasoista ensiapuluonteista hoitoa tulee järjestää kaikille lemmikkieläiminä pidettäville eläimille, vaikka eläin kuuluisikin eläinlajiin, joka tavanomaisesti mielletään tuotantoeläinlajiksi (esim. lemmikkisika)
 - lemmikkieläinten lisäksi järjestämisvastuun piiriin kuuluvat esimerkiksi virka- ja opaskoirat, matkailuelinkeinossa pidettävät koirat sekä hevoset, joita pidetään elinkeinotoimintana pidettävässä urheilutoiminnassa
- 13) synnytysapu, johon kuuluvat keisarileikkauksista nautojen, lampaiden, vuohien ja kissojen keisarileikkaus
- 14) eläimen lopetus
- kotieläinten lopetus eläinsuojelullisista syistä, sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä kuuluu eläinlääkäripalveluun
 - luonnonvaraiset eläimet eivät kuulu eläinlääkintähuoltolaissa säädettyjen palvelujen soveltamisalaan, mutta eläinten hyvinvoinnista annetun lain (693/2023) 7 §:n mukaisena velvollisuutena kunnan on huolehdittava järjestämälleen eläinlääkärin vastaanotolle tuotujen sairaiden tai vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten lopettamisesta

1.2. Eläinlääkäripalvelujen järjestämisvastuu

Järjestäjän tulee järjestää 8 §:n mukaiset palvelut ainakin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille. Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelullisin perustein (*kiireellinen eläinlääkärintapaus*). (ElhL 9 § 2 mom)

Muut 8 §:n mukaiset palvelut kuuluvat järjestämisvastuuseen siltä osin kuin niiden järjestäminen on tarpeen kyseisten palvelujen riittävän ja kohtuuhintaisen alueellisen saatavuuden sekä 2 momentissa mainittujen ja muiden järjestäjälle tässä laissa säädettyjen tehtävien asianmukaisen hoidon turvaamiseksi. (ElhL 9 §)

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen mitoituksessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien järjestäjän alueella tarjoamat palvelut. (ElhL 9 §)

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, mitkä palvelut kuuluvat järjestämisvastuun piiriin alueella. Suunnitelmassa järjestäjä esittää perusteet järjestämisvastuun laajuudelle. Osana perusteita järjestäjä kuvaa alueensa yksityisen eläinlääkäripalvelujen tarjonnan pääpiirteissään. Lisäksi järjestäjän tulee suunnitelmassaan kuvata, miten se on varautunut muutoksiin alueen yksityisessä eläinlääkäripalvelujen tarjonnassa.

* Palveluvalikoiman määrittelyssä järjestäjä voi hyödyntää Kuntaliiton laatimaa [ohjetta](#)

Kukin järjestäjä tekee alueellaan selvityksen eläinlääkäripalvelujen saatavuudesta, arvion järjestämisvastuun laajuudesta sekä suunnitelman eläinlääkäripalvelujen järjestämisestä. Palvelutarpeen arvioinnissa tulee huomioida, että eläinten omistajilla tulee olla mahdollisuus saada palvelut lain vaatimalla tavalla eli kohtuullisen etäisyyden päästä ja kohtuullisessa ajassa. Tavoitteena on taata näiden palvelujen riittävä ja kohtuuhintainen alueellinen saatavuus sekä turvata muiden eläinlääkintähuoltolaissa järjestäjälle säädettyjen tehtävien asianmukainen hoito.

Palvelutarpeen arvion lähtökohtana on alueellinen markkinatilanne ja arvio siitä, missä määrin yksityinen tarjonta on riittävä vastaamaan alueen asukkaiden tarpeisiin saada lain

tavoitesäännöksessä mainitut yhdenvertaiset, toimivat ja kohtuuhintaiset eläinlääkäripalvelut. Tarvearvioon liittyy palvelukohtaisen arvioinnin lisäksi myös sen arviointi, millaista palvelukokonaisuutta oman tuotannon ylläpitäminen ja säädettyjen eläinlääkintähuollon tehtävien hoituminen kullakin alueella käytännössä vähintään edellyttää.

Järjestäjä ei ole velvollinen järjestämään kiireetöntä eläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville eläimille niiltä osin, kuin yhteistointialueella olevat yksityiset eläinlääkärit tai eläinlääkäriasemat tyydyttävät palveluiden kysynnän. Seura- ja harrastuseläinten perustasoisten, muuksi kuin kiireelliseksi eläinlääkärinavuksi lukeutuvan palvelun sisällyttämiselle järjestämisvastuuseen voi olla aluekohtaisesti erilaisia perusteita. Syynä voi olla se, että yksityisiä palveluja ei ole lainkaan tarjolla, tai että niiden saatavuus, tai kattavuus, on riittämätön. Puutteet voivat liittyä esim. aukioloaikoihin, palveluissa oleviin toimenpide- tai eläinlajikohtaisiin rajauksiin tai palvelujen korkeaan hintaan. Järjestäjän oman tuotannon turvaamiseen liittyvät perustelut voivat liittyä etenkin siihen, että palveluja ei välttämättä saada järjestettyä muutoin kuin tietynlaisena minimikokonaisuutena, johon sisältyy myös seura- ja harrastuseläimille tuotettavia tuettuja palveluja.

Järjestäjillä on aina viimekätinen järjestämisvastuu kaikkien 8 §:n mukaisten palvelujen osalta, joten sillä on velvollisuus reagoida toimialueella ilmenevään markkinapuutteeseen, kuten yksityisen palvelutoiminnan poistumiseen markkinoilta. Jos järjestäjä ei itse järjestä kiireetöntä eläinlääkäripalvelua kaikille kotieläimille, on järjestäjän omassa eläinlääkintähuollon suunnitelmassaan osoitettava, että yksityisiä eläinlääkäripalveluja on määrällisesti ja laadullisesti riittävinä ja keskeytyksettä saatavissa. Järjestäjän on varauduttava hoitamaan muita kuin elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäviä eläimiä, jos yksityinen palvelutarjonta osoittautuu riittämättömäksi tai keskeytyy.

Järjestäjän tulee seurata alueen yksityisten palveluntuottajien tarjontaa ja arvioida, miten olennaiset muutokset mahdollisesti vaikuttavat järjestämisvastuuseen tai järjestettävien palvelujen mitoitukseen. Järjestäjän tulee uudelleenarvioida järjestämisvastuun laajuus säännöllisesti. Kohtuullisuusnäkökohdat huomioiden järjestäjän tulisi tehdä markkinatilanteen uusi kokonaisarviointi ja vastata markkinatilanteessa tapahtuneisiin muutoksiin taloussuunnitelmakauden mukaisesti eli kolmen vuoden välein, tai harvemmin. Tämä tarkasteluväli on yhtenevä muun muassa sen kanssa, mitä julkisista hankinnoista annetun lain 15 §:n 3 momentissa säädetään avoimuusilmoitukseen liittyvän markkinakartoituksen aikajänteestä.

1.3. Palvelujen järjestämistavat

Järjestäjä voi tuottaa 9 §:ssä tarkoitetut eläinlääkäripalvelut itse tai tehdä yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen kyseisten palvelujen tuottamisesta. Järjestäjän tulee huolehtia, että sopimuksen tekeminen ei vaaranna järjestäjän tässä laissa säädettyjen tehtävien asianmukaista hoitamista sopimuksen voimassaolon aikana tai sen päättyessä. (ElhL 12 §)

Suunnitelmassaan järjestäjän tulee kuvata, miten se tuottaa järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut alueellaan. Kuvauksessa kerrotaan, tuotetaanko palvelut itse, tai miten ne on jaettu omaan tuotantoon ja sopimuksella tuotettaviin palveluihin. Suunnitelmassa tulee kuvata, miten järjestäjä ohjaa ja valvoo ostopalveluina hankkimiansa eläinlääkäripalvelujen laatua ja tarjousasiakirjoissa esitettyjen asiakasmaksujen noudattamista. Järjestäjän tulee myös kertoa, mitkä osat palveluista ovat Helsingin yliopiston tuottamia.

Järjestämisvastuuseen kuuluvat palvelut voidaan tuottaa joko järjestäjän omana toimintana tai yksityisen palveluntuottajan kanssa tehdyn sopimuksen pohjalta. Eräissä kunnissa Helsingin yliopisto järjestää osan 9 §:n mukaisista palveluista (ks. 1.9.).

Jos järjestäjä ostaa palveluita yksityiseltä palveluntuottajalta, on järjestäjän suunniteltava, kuinka se ohjaa ja valvoo ostopalveluidensa laatua. Yksityinen eläinlääkäripalvelun tuottaja vastaa palvelujensa lainmukaisesta ja sopimuksen mukaisesta tuottamisesta. Tuotettaessa palveluja sopimuksen perusteella yksityiseen palveluntuottajaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Palveluja kilpailutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota tarjouspyynnössä esitettäviin laatuksiteereihin.

1.4. Eläinlääkäripalvelujen saatavuus

Järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen tulee olla saatavilla niitä kotieläimiä varten, joiden omistajan tai haltijan asuin- tai kotipaikka on järjestäjän alueella. Eläinten pitopaikassa annettavien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla järjestäjän alueella pidettäviä kotieläimiä varten.

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla palveluiden käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioon ottaen.
(ElhL 10 §)

***Järjestäjä** kuvaa suunnitelmassaan eläinlääkäripalvelulle asettamansa saatavuustavoitteet. Suunnitelmassa kuvataan miten järjestäjä seuraa tavoitteisiin pääsyä, miten asiakkailta saatu palaute kerätään ja käsitellään, sekä miten korjaavat toimenpiteet tarvittaessa toteutetaan. Lisäksi järjestäjän on suunnitelmassaan kuvattava, miten eläinlääkäripalveluissa on arkipäivisin järjestetty työnjako ajanvarausperusteisen palvelun ja kiireavun kesken.*

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tulee olla saatavilla arkipäivisin ainakin virka-aikaan. Kiireellinen eläinlääkärinapu on järjestettävä sitä tarvitsevia eläimiä varten myös virka-ajan ulkopuolella. Kiireellistä eläinlääkärinapua on annettava kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille, jollei voida pitää olosuhteisiin nähden kohtuullisena, että eläin viedään saamaan eläinlääkärinapua järjestämisvastuussa olevan järjestäjän alueelle.

Eläinlääkäripalvelut tulee järjestää siten, että eläinlääkäri käy tarvittaessa eläinten pitopaikassa, kun palveluja tuotetaan elintarvike- tai turkistuotantoa varten pidettäville kotieläimille, hevoseläimille sekä sellaisille muille suurikokoisille kotieläimille, joita ei voida ilman merkittävää vaivaa kuljettaa eläinlääkärin vastaanotolle.

Eläinlääkintähuoltolaki rajaa järjestämisvastuun ulkopuolelle kiireettömän hoidon osalta vapaa-ajan asuntojen omistajat, joiden virallinen kotikunta on muualla. Eläinten pitopaikoissa hoidettavia suuria eläimiä, kuten hevosia, saatetaan kuitenkin pitää hoidettavana myös muualla kuin niiden omistajan tai haltijan kotikunnassa. Tällaisissa tapauksissa pitopaikan sijaintikunta on velvollinen tuottamaan järjestämisvastuun edellyttämät eläinlääkäripalvelut.

1.4.1. Saatavuustavoitteet

Kiireellisen eläinlääkärinavun tavoitteena on, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 %:ssa tapauksista. Päivystysalueet on mitoitettava siten, että 90 %:ssa tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläinten pitopaikkaan

tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Tästä etäisyydestä voidaan poiketa Kainuun ja Lapin maakunnissa sekä saaristokunnissa.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, pitopaikkakäynti- tai vastaanottoaika tulisi järjestyä kahden viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit, sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset olisi lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyltä eläinlääkäriltä, tai jos asiakkaalla on toiveita esim. vastaanottoajan suhteen, voivat jonotusajat olla pidemmät. Hyvänä palvelutasona voidaan väestötiheillä alueilla pitää eläinlääkäripalvelun järjestämistä siten, että pääosa asiakkaista saa palvelun alle viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä. Järjestäjä voi omassa suunnitelmassaan täsmentää saatavuustavoitteita alueellisin perustein.

1.5. Toimintaedellytykset eläinlääkäripalvelujen tuottamiseen

Järjestäjän on huolehdittava, että sillä on itse tuottamiaan eläinlääkäripalveluja varten asianmukaiset toimitilat ja työvälineet, ottaen huomioon 6 §:ssä tarkoitettu suunnitelma sekä järjestäjän alueella pidettävien kotieläinten lajit ja lukumäärät. (ElhL 13 §)

Eläinlääkäripalvelujen on oltava eläinlääketieteellisesti asianmukaisia sekä sisällöltään ja laadultaan sellaisia kuin lainsäädäntö edellyttää. (ElhL 13 §)

Lääkkeet on lainsäädännön vaatimusten mukaisesti pystyttävä säilyttämään ja hävittämään asianmukaisesti. (Lääkitsemislaki 387/2014, 14 §). Huumausaineeksi luokiteltaville lääkeaineille on oltava lukittava tila. (Huumausainelaki 373/2008, 26 §; huumausaineasetus 548/2008, 6 §)

Järjestäjän tulee suunnitelmassaan kuvata niiden toimitilojen varustus ja turvallisuus, joissa se tuottaa eläinlääkäripalveluja itse, ja lisäksi näiden toimipisteiden yhteystiedot tulee ilmoittaa Ruokavirastolle vuoden 2026 loppuun mennessä. Lisäksi tulee kuvata potilastiedonhallintaan käytetyt järjestelmät, ja kuinka lain edellyttämä potilasasiakirjojen säilyttämisvastuu toteutuu.

Yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkärien yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi. Tarvittaviin toimitiloihin kuuluvat asianmukaisesti varustellut vastaanottotilat sekä toimistohuoneet, autotalli ja riittävät varastotilat. Huoneenlämmössä, viileässä ja jääkaappilämpötilassa säilytettävillä lääkkeillä ja muille tarvikkeille (esim. näytteet ja tutkimusvälineet) on oltava omat varastotilansa. Henkilökunnan sosiaaliset tilat peseytymis- ja lepotiloihin kuuluvat jokaiseen toimipisteeseen. Päivystäjän tilapäiseen majoittumiseen soveltuvat asianmukaiset tilat järjestetään yhteistoiminta-alueella niihin toimipisteisiin, joista päivystystoimintaa harjoitetaan.

Järjestäjän vastuulla on huolehtia, että sillä on itse tuottamiaan eläinlääkäripalveluja varten tarkoituksenmukaiset työvälineet. Tarvittavaan varustukseen kuuluvat myös suojavaatteet ja -jalkineet sekä erityisvarustus tarttuvien eläintautien ja zoonoosien varalta näytteenotto- ja pakkaustarvikkeineen. Tarvitaan myös pakastin kuolleiden/lopetettujen pieneläinten säilyttämiseen.

Asianmukaiset pesu-, desinfiointi- ja kuivaustilat instrumenteille, suurillekin praktiikkavarusteille ja suojavaatteille ovat välttämättömät. Järjestäjän on huolehdittava toimitilojen

päivittäisestä siivouksesta ja kunnossapidosta sekä jätehuollosta, johon sisältyy vanhentuneiden lääkkeiden sekä käytettyjen ruiskujen, neulojen ym. hävittäminen. Lisäksi järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, kuinka tilojen turvallisuudesta ja murtosuojauksesta on huolehdittu.

Yhteistoiminta-alueen kaikkia eläinlääkäreitä koskeva ajanvarausjärjestelmä ja potilasrekisteri on pyrittävä järjestämään sähköistä potilastietojärjestelmää hyödyntäen.

1.6. Kiireellinen eläinlääkäriapu

Lisäksi tulee järjestää sellainen eläimen äkillisen ja vakavan sairastumisen, vahingoittumisen tai sairauden vaikeutumisen edellyttämä välitön arviointi ja hoito, jota ei voida siirtää ilman sairauden pahenemista tai eläimen merkittävää kärsimystä, sekä eläimen lopetus eläinsuojelluisin perustein (kiireellinen *eläinlääkäriapu*). (ElhL 9 §)

Kiireellinen eläinlääkäriapu on järjestettävä sitä tarvitsevia eläimiä varten myös virka-ajan ulkopuolella. (10 §)

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan kiireellisen eläinlääkäriavun järjestämisen virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella huomioiden vaatimuksen yhteistoimintavelvoitteesta ja keskitystä yhteydenottopalvelusta.

Kiireellistä eläinlääkäriapua on annettava kaikille järjestäjän alueella oleville kotieläimille, jollei voida pitää olosuhteisiin nähden kohtuullisena, että eläin viedään saamaan eläinlääkäriapua järjestämisvastuussa olevan järjestäjän alueelle. Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat toimenpiteet, joiden suorittamisella voidaan poistaa tai olennaisesti lievittää eläimelle aiheutuvaa kipua, tuskaa tai kärsimystä. Järjestäjän tulee varmistaa, että asiakashinnat ovat kohtuullisia ottaen huomioon yleinen hintataso vastaavista palveluista. Jos järjestäjä tekee yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan kanssa sopimuksen palvelujen tuottamisesta, järjestäjän tulee hankintaa tehdessään vertailla tarjouksiin sisältyviä asiakasmaksuja ja varmistaa, että valittava tarjous täyttää asiakashintojen kohtuullisuutta koskevan vaatimuksen.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun lukeutuvat eläinlääkäripalvelut on lueteltu lain 8 §:n kohdissa 11-14. Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat muun muassa nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat, sokin hoito ja synnytysapu. Keisarileikkaus täytyy pystyä suorittamaan naudalle, lampaalle, vuohelle ja kissalle. Päivystysaikanaan järjestämisvastuuseen eivät kuulu esimerkiksi koirien keisarileikkaukset tai muut sellaiset toimenpiteet, jotka edellyttävät vaativampaa leikkausosaamista ja mahdollisesti inhalaatioanestesiaa ja avustajaa. Eläinten lopettaminen eläinsuojelluisin perustein kuuluu kiireelliseen eläinlääkäriapuun.

1.6.1. Päivystyksen järjestämistä koskeva yhteistoimintavelvoite

Virka-ajan ulkopuolella tarvittavaa kiireellistä eläinlääkäriapua varten tulee järjestää päivystyspalvelu yhteistoiminnassa järjestäjien kesken yhtä tai useampaa seutu- tai maakuntaa vastaavalla päivystysalueella. (ElhL 11 §)

Päivystysalueelle on järjestettävä keskitetty palvelu yhteydenottoja varten. (ElhL 11 §)

ElhL:n 11 §:n tarkoituksena on varmistaa, että päivystys organisoidaan riittävän laajalla alueella. Keskitetyn yhteydenottopalvelun tarkoituksena on tehostaa eläinlääkäripäivystyksen toimintaa keskittämällä eläinlääkäripalveluja koskevat yhteydenotot yhteen paikkaan, josta asiakas voidaan ohjata päivystävälle vastaanotolle tai tilata eläinlääkäri käymään eläimen pitopaikassa. Keskitetty yhteydenottopalvelu voi palvella useampaakin päivystysaluetta ja palvelu voi olla asiakkaalle maksullista.

Tarvittaessa yhteydenottopalvelussa voidaan antaa hoitoon liittyvää neuvontaa ja ohjata kiireettömissä tapauksissa asiakas virka-aikana annettaviin palveluihin. Keskitetyssä palvelussa vastaajan ei välttämättä tarvitse olla eläinlääkäri, jos vastaajalla muutoin on riittävä asian-
tuntemus. Riittävää pieneläinasantuntemusta todennäköisesti löytyy koulutettujen ja kokeneiden pieneläinhoitajien taholta. Suurelainten suhteen vastaavaa ammattitaitoa on vaikeampi löytää, ja kynnys siirtää puhelu päivystävälle eläinlääkärille on siltä osin pidettävä varsin matalana. Täysin turhien ja päivystykseen liittymättömien yhteydenottojen karsiminen edesauttaa kuitenkin päivystävän eläinlääkärin jaksamista.

1.7. Eläinterveyskäynnit

Järjestäjän on suunnitelmassaan esitettävä, miten se varmistaa, että eläinterveyskäyntejä on saatavissa kysyntää vastaavasti.

Lain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat eläinterveyskäynnit, joista säädetään tarttuvista eläintaudeista sekä tiettyjen eläinterveyttä koskevien säädösten muuttamisesta ja kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 ("eläinterveyssäännöstö") 25 artiklassa. Eläinterveyskäyntejä tulee järjestää kaikille muille eläimille paitsi lemmikkieläimille.

Vastuu eläinterveyskäynnin tilaamisesta on toimijalla. Toimija tilaa käynnin itse valitsemaltaan eläinlääkäriltä ja myös vastaa käynnin aiheuttamista kustannuksista. Toimija voi vapaasti valita eläinlääkärin, jolta hän tilaa eläinterveyskäynnin. Eläinterveyskäynnin voi siis tehdä myös yksityinen eläinlääkäri.

Eläinterveyskäynnit ovat luonteeltaan neuvontaan painottuvia ja erityisesti käynneillä käsitellään bioturvaan ja tarttuvien eläintautien torjuntaan liittyviä asioita. Käyntien sisällöstä ja käyntitiheydestä ei ole tarkasti säädetty. Käynti suunnitellaan eläinlajin, eläintenpitomuodon ja toimijan tarpeiden pohjalta. Eläinterveyskäynnin voi yhdistää muuhun eläinlääkärin ennaltaehkäisevään terveydenhoitoon painottuvaan käyntiin pitopaikassa, ja se on mahdollista yhdistää myös valtakunnallisen terveydenhuolto-ohjelman mukaiseen käyntiin.

1.8. Terveysthuoltokäynnit ja -suunnitelmat

Järjestäjän on suunnitelmassaan esitettävä, miten se on varmistanut, että terveydenhuoltopalveluja on saatavissa kysyntää vastaavasti. Suunnitelmassa ilmoitetaan terveydenhuoltosopimuksen kunnaneläinlääkäreiden kanssa solmineiden nauta- ja sikatilojen prosenttiosuus alueen kaikista alueen nauta- ja sikatiloista.

Tuotantoeläinten terveydenhuolto ylläpitää ja edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää osaltaan elintarviketurvallisuutta. Toimivan terveydenhuoltojärjestelmän avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä ja seurata tarttuvien tautien sekä tuotantosairauksien esiintymistä tiloilla. Terveysthuollon piirissä tehtävä elinkeinon ja viranomaisien yhteistyö täydentää viranomais-toimenpiteitä eläintautien torjunnassa. Tavoitteena on, että terveydenhuollon piiriin kuuluvilla tiloilla eläimet voivat hyvin, lääkkeiden käyttö on hallittua eikä lääkkeitä käytetä korjaamaan olosuhdeongelmia.

Eläinlääkintähuoltolain 8 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvat elintarviketuotantoa varten pidettävien eläinten pitopaikoissa tehtävät terveydenhuoltokäynnit ja terveydenhuoltosuunnitelmat. Terveysthuoltokäyntejä tekevän eläinlääkärin ei tarvitse olla virkaeläinlääkäri. Eläinten omistaja voi siten halutessaan käyttää muunkin kuin kunnaneläinlääkärin palveluja terveydenhuoltoon, mutta muiden eläinlääkäreiden saatavuus on usein rajallinen.

Valtakunnallinen eläinten terveydenhuolto-ohjelma on määritelty eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) 6 §:ssä. Valtakunnallisia terveydenhuolto-ohjelmia on tällä hetkellä kaksi; NASEVA nautoille ja SIKAVA sioille. Eläinten Terveys ETT vastaa näiden ohjelmien toiminnasta. Nautojen ja sikojen lisäksi terveydenhuoltoa toteutetaan myös muille kotieläimille. Järjestäjän on tarvittaessa järjestettävä eläinlääkäripalveluita terveydenhuoltokäyntejä ja -sopimuksia varten kaikille elintarvike-eläinlajeille riippumatta siitä, onko niiden terveydenhuollolle valtakunnallinen ohjelma vai ei.

1.8.1. Terveysthuoltopalvelujen kysyntä

Terveysthuoltopalvelujen kysyntään vaikuttavat maatilojen tuotantosopimukset, joissa yhtenä ehtona on terveydenhuoltosopimuksen solmiminen eläinlääkärin kanssa ja sopimuksen velvoittamien terveydenhuoltokäyntien tekeminen ajallaan ja sovituksessa laajuudessa. Tuotantosopimukset ovat usein tiloille taloudellisesti merkittäviä ja niiden rikkomisesta voi seurata merkittäviä taloudellisia sanktioita.

Resurssitarvetta lisää lääkkeiden varalle luovuttamisen edellyttämät tiheämmin tehtävät terveydenhuoltokäynnit. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 17/14 liitteen 4 luvussa 3 on säädetty terveydenhuoltokäyntien vähimmäistiheydestä nautojen ja sikojen pitopaikoissa ja saman asetuksen liitteen 3 luvussa 4 on säädetty lääkkeiden luovutuksen ehdoista ja vähimmäiskäyntitiheyksistä, kun lääkkeitä luovutetaan turkiseläinten, viljeltyjen kalojen tai siipikarjan omistajalle tai haltijalle. Resurssitarvetta arvioidessa tulee huomioida tilojen määrä, joilla on terveydenhuoltosopimuksen lisäksi sopimus lääkkeiden varalle luovuttamisesta terveydenhuoltoeläinlääkäriensä kanssa. Esimerkiksi suurissa nauta- ja sikaeläintenpitoyksiköissä lääkkeiden varalle luovutus tulevien sairastapausten varalle edellyttää eläinlääkärin käyntejä kahden viikon välein, kun muutoin käynti väli saattaisi olla selvästi alhaisempi.

1.9. Järjestämisvastuuta täydentävät eläinlääkäripalvelut

Järjestäjän tulee suunnitelmassaan lyhyesti kuvata, mitä järjestämisvastuuta täydentäviä palveluja se tuottaa alueellaan.

Järjestäjä voi tuottaa alueellaan järjestämisvastuun piiriin kuuluvien eläinlääkäripalvelujen lisäksi täydentäviä eläinlääkäripalveluita julkisina palveluina (hinnoittelu, ks. 1.11.4). Järjestäjän tuottamat palvelut täydentävät järjestämisvastuun piiriin kuuluvia palveluja sekä alueen yksityistä palvelutarjontaa. Täydentävien palvelujen tulee olla sisältönsä ja mitoituksensa osalta oikeasuhtaisia, eikä tarkoitus ole, että kunnat järjestäisivät varsinkaan erikoistasoisia eläinlääkäripalveluja suurella volyymilla. Täydentävistä eläinlääkäripalveluista löytyy lisätietoa mm. Kuntaliiton laatimasta [ohjeesta](#).

Järjestettäviä eläinlääkäripalveluja varten on oltava asianmukaiset, toiminnan laadun ja laajuuden edellyttämät toimitilat ja työvälineet sekä toiminnan edellyttämä henkilökunta. Lisäksi täydentävien palveluiden osalta edellytetään luvussa 1.5. mainittujen toimintaedellytysten täyttämistä.

Eläinlääkintähuoltolaki ei edellytä, että järjestäjä sisällyttäisi suunnitelmaansa tiedot tuottamistaan täydentävistä eläinlääkäripalveluista. Niistä on kuitenkin tarkoituksenmukaista sisällyttää lyhyt kuvaus suunnitelmaan, jotta järjestäjän palvelutuotannosta muodostuisi kokonaiskuva.

1.10. Yliopistollisen eläinsairaalan tuottamat julkiset eläinlääkäripalvelut

Yliopistollista eläinsairaala ylläpitävä Helsingin yliopisto (yliopisto) tuottaa 9 §:n mukaisesti järjestäjien järjestämisvastuuseen kuuluvia eläinlääkäripalveluja julkisina eläinlääkäripalveluina siinä laajuudessa kuin eläinlääkäreiden koulutuksen ja eläinlääketieteellisen tutkimuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen vaatii. (ElhL 18 §)

Ne 9 §:ssä tarkoitetut eläinlääkäripalvelut, joita Helsingin yliopisto on tuottanut järjestäjän ja yliopiston välisen sopimuksen perusteella vähintään kolmen vuoden ajan tämän lain voimaantuloa edeltävien viiden vuoden aikana, määrittävät tämän lain voimaan tullessa Helsingin yliopiston julkisen palvelutuotannon laajuuden kyseessä olevassa toiminta-alueen osassa. Järjestäjät ja yliopisto voivat kuitenkin keskenään sopia muutoksista palvelutuotannon laajuuteen. (ElhL 38 § 4 mom)

Eläinlääkintähuoltoasetuksen 351/2025 4 §:ssä on määritelty ne kunnat, joiden eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaisia palveluita Helsingin yliopisto tuottaa. Lista sisältää seuraavat kunnat:

- Espoo
- Helsinki
- Kauniainen
- Kirkkonummi
- Myrskylä
- Mäntsälä
- Orimattila
- Pukkila

Nämä kunnat tai järjestäjät, joiden alueeseen nämä kunnat kuuluvat, eivät siten tee palveluiden hankintaa yliopistolta, eikä niiden tarvitse kilpailuttaa näiden palveluiden hankintaa. Samalla yliopistoa ei pidetä eläinlääkintähuoltolain 5 luvun mukaisena yksityisenä eläinlääkäripalvelun tuottajana siltä osin kuin se tuottaa näitä palveluita. Järjestäjien ei tämän takia tule valvoa tai ohjata yliopistoa näiden palveluiden tuottamisessa. Palveluiden laajuuden määrittelevät tarkemmin kunnat ja yliopisto keskinäisissä neuvotteluissaan eläinlääkintähuoltolain 38 §:n mukaisesti. Jos yliopisto tuottaa vain osan kunnan 9 §:n mukaisista palveluista, tulee

kunnan hoitaa muut sen järjestämisvastuun piiriin kuuluvat eläinlääkäripalvelut tavanomaisesti.

Yliopiston tuottamat palvelut rahoitetaan asiakasmaksujen lisäksi palvelualueen kuntien maksamilla korvauksilla. Yliopiston perimä korvaus ei saa ylittää niitä arvioituja kustannuksia, jotka kunnalle aiheutuisi, jos se tuottaisi vastaavat palvelut omana toimintanaan. Kunnat ja yliopisto voivat sopia keskenään korvauksen suuruudesta.

1.11. Eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu

Järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen hinnoittelu on järjestäjäkohtaista. Alla on lyhyesti kuvattu hinnoittelun pääpiirteet.

1.11.1. Kunnaneläinlääkärin perimät palkkiot ja korvaukset

Kunnaneläinlääkärin tulee periä tarjoamistaan eläinlääkäripalveluista virkaehtosopimuksessa määrätty palkkio, johon sisältyvät käynti- tai vastaanottopalkkio ja erilliset palkkiot suoritetuista toimenpiteistä, sekä matkakustannustensa korvaus. Lisäksi kunnaneläinlääkäri voi periä korvauksen omistamiensa laitteiden käytöstä sekä korvauksen käyttämistään lääkkeistä ja tarvikkeista aiheutuneista kustannuksista. (ElhL 14 §)

Kunnaneläinlääkäri perii edelleen oman palkkionsa asiakkaaltaan siten kuin virkaehtosopimuksessa on määriteltä. Kunnaneläinlääkäri saa periä maksun asiakkaalta myös tilanteissa, joissa asiakas jättää saapumatta vastaanotolle ennalta varattuna aikana ilman hyväksyttävää syytä.

Järjestäjällä on mahdollisuus subventoida järjestämisvastuuseen kuuluvien pitopaikoissa tarjottavien palveluiden käyntipalkkioita ja matkakustannuskorvauksia. Subvention tarkoituksena on tasoittaa eläinten pitopaikan sijainnista asiakkaille aiheutuvia kuluja. Kunnaneläinlääkärin palkkioita suoritetuista toimenpiteistä ei voi subventoida. Kukin järjestäjän alueen kunta päättää subventiotarpeesta omalla alueellaan, samoin kuin subvention suuruudesta. Subvention, jos siihen ryhdytään, tavoitteena tulee olla asiakkaiden yhdenvertaisuus.

1.11.2. Järjestäjän perimät maksut järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista

Sen lisäksi, mitä 14 §:ssä säädetään kunnaneläinlääkärin perimistä palkkioista ja korvauksista, järjestäjän tulee periä itse tuottamistaan 9 §:ssä tarkoitetuista eläinlääkäripalveluista kotieläimen omistajalta tai haltijalta maksu silloin, kun kotieläintä hoidetaan eläinlääkärin vastaanotolla. Maksun tulee olla palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullinen eikä se voi ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. (ElhL 15 §)

Jos eläintä hoidetaan kunnaneläinlääkärin vastaanotolla, tulee järjestäjän periä palveluista oma palkkionsa, joka ei järjestämisvastuuseen kuuluvien palvelujen osalta saa ylittää palvelujen tuottamisesta aiheutuvaa kustannusta. Maksua on alettava periä viimeistään vuoden 2027 alusta.

1.11.3. Järjestämisvastuuseen kuuluvien yksityisen eläinlääkäripalvelun tuottajan tarjoamien palvelujen asiakashinnat

Jos järjestäjä on tehnyt yksityisen palveluntuottajan kanssa sopimuksen järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen tuottamisesta, peritään asiakkaalta järjestäjän ja palveluntarjoajan sopima maksu. Järjestäjän tulee sopimusta tehdessään huolehtia, että asiakailta perittävät maksut ovat palvelujen käyttäjien kannalta kohtuullisia ja että eläinten

pitopaikassa annettavien palvelujen käyntimaksut ja matkakustannusten korvaukset määritellään tavalla, joka poistaa kohtuuttomat etäisyyksistä johtuvat erot maksujen suuruudessa (ElhL 16 §).

1.11.4. Muiden kuin järjestämisvastuuseen kuuluvien eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

Jos järjestäjä tuottaa muita kuin 9 §:n mukaisia palveluja, tulee asiakkaan maksama kokonaishinta olla markkinaperusteinen, ja sen tulee vähintään kattaa palveluun liittyvät kustannukset. Muu kuin markkinaperusteinen hinnoittelu on mahdollista syrjäisillä alueilla, joilla ei ole erikoistasoisten eläinlääkäripalvelujen yksityistä tarjontaa ja joille tällaisen tarjonnan syntyminen ei kunnan liiketoiminnasta riippumatta ole todennäköistä.

1.12. Julkisin varoin tuettuja eläinlääkäripalveluja koskeva avoimuus- ja raportointivelvollisuus

Järjestämisvastuuseen kuuluvien julkisin varoin tuettujen eläinlääkäripalvelujen tuottajaan sovelletaan, mitä eräitä yrityksiä koskevasta taloudellisen toiminnan avoimuus- ja tiedonantovelvollisuudesta annetussa laissa ([19/2003](#)) säädetään eräiden yritysten velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa tai laatia eriyttämislaskelma yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvistä palveluista, erilliskirjanpitoon liittyvästä avoimuusvelvollisuudesta, tietojen säilyttämisestä ja kokoamisesta sekä ministeriön ja muiden viranomaisten tiedonsaanti- ja tiedonantaoikeuksista.

Järjestäjän tulee koota ja omien tulojensa lisäksi kuvata tiedot palkkioista, joita kunnaneläinlääkärit ovat perineet järjestämisvastuuseen kuuluvista eläinlääkäripalveluista, vähennettynä palkkioiden hankkimiseen kohdistuvilla kuluilla. Edellä 1 momentissa mainitun lain säännöksiä tiedonsaanti- ja tiedonantaoikeuksista sovelletaan myös mainittuihin tietoihin. (ElhL 33 §)

MMM:n ohje raportoinnista sekä SGEI-raportointipohjan malli: [C-rekisteri - Maa- ja metsätalousministeriö](#)

1.13. Eläinlääkäripalvelujen valvonta

Ruokavirasto valvoo järjestäjän vastuulle kuuluvien eläinlääkäripalveluiden järjestämisvelvollisuuden toteutumista. Valvontaa toteutetaan arvioimalla järjestäjän suunnitelmat ja seurantaraportit, arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä sekä ilmoitusten, kanteluiden tai muusta syytä aiheutuvien epäilyjen takia. Ruokavirasto voi antaa valvonnan tulosten perusteella järjestäjälle neuvoja, ohjeita, kehoituksia tai määräyksiä.

Ruokaviraston toimialaan ei kuulu valvoa järjestäjän tarjoamien eläinlääkäripalvelujen vaikutusta kilpailu- ja markkinatilanteeseen. Tästä vastaa Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Ruokavirasto valvoo kaikkien järjestäjän tuottamien eläinlääkäripalvelujen eläinlääketieteellistä asianmukaisuutta sekä sisällön ja laadun lainmukaisuutta vastaavasti kuin yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien osalta tehdään. Tämä valvonta tehdään pääosin ilmoitusten, kanteluiden tai muista syistä aiheutuvien epäilyjen perusteella. Eläinlääkäripalvelujen tuottajien valvontaa voidaan toteuttaa myös projektiluontoisesti, mutta lähivuosille ei ole suunniteltu projekteja. Valvonta toteutetaan useimmiten selvityspyyntöinä ja asiakirjavalvontana, mutta tarvittaessa voidaan tarkastaa vastaanottotilat. Eläinlääkäripalveluiden valvonnan yhteydessä toteutetaan usein myös yksittäisten eläinlääkärien valvontaa eläinlääkäriin ammatinharjoittamisesta annetun lain mukaisesti. Myös järjestämisvelvollisuuden toteutumista

voidaan valvoa eläinlääkäripalvelujen eläinlääketieteellisen asianmukaisuuden valvonnan yhteydessä.

OSA 2 VALVONTATEHTÄVIEN JÄRJESTÄMINEN

Järjestäjän on laadittava suunnitelma eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitetusta eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. (Elhl 6§)

Järjestäjän on huolehdittava eläintautilaissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa, eläinten hyvinvoinnista annetussa laissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa sekä eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa kunnaneläinlääkärille säädettyjen tai näiden lakien nojalla määrättyjen valvontatehtävien hoidon edellytysten järjestämisestä alueellisten ja valtakunnallisten valvontaa koskevien suunnitelmien mukaisesti. (Elhl 20 §)

Järjestäjän on huolehdittava edellä mainittujen valvontatehtävien hoidossa jatkuvasti tarvittavien toimitilojen ja työvälineiden järjestämisestä sekä työvälineiden käytössä tarvittavasta osaamisesta. (Elhl 21 §)

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan valvonnan toimeenpanon, johon sisältyy valvontamäärät ja niiden vaatimat resurssit. Kaikki valvonnan sektorit on huomioitava suunnittelussa. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan, miten varmistetaan valvontatietojen asiallinen dokumentointi, tallentaminen ja raportointi.

Virkatehtävät virka-ajan ulkopuolella

Järjestäjällä ei ole velvollisuutta järjestää erillistä päivystystä virkatehtävien hoitoa varten. Uuden eläinlääkintähuoltolain 7 §:n mukaisesti kaikkiin kunnaneläinlääkärin virkoihin on sisällyttävä ainakin ajoittain eläintautilain ja eläinten hyvinvointilain mukaisia virkatehtäviä. Mikäli kunnassa on päivystysaikana virassa oleva kunnaneläinlääkäri, kuuluvat tälle päivystysaikaiset virkatehtävät. Eläinten hyvinvointilain nojalla poliisi on aina toimivaltainen viranomaisena.

Valvontaan liittyviä ohjeita ja lomakkeita on Pikantissa sekä aihealueittain Ruokaviraston nettisivuilla [eläinten pitämiseen](#) sekä [sivutuotteisiin](#) liittyen.

YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

Eläintautilaissa ja eläinten hyvinvointilaissa on säännöksiä eri viranomaisten velvollisuuksista ilmoituksiin ja yhteistyöhön.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta ja tiedottamisesta säädetään valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) ja julkisuuslaissa (621/1999). Yleisöllä on oikeus tutustua toimivaltaisten viranomaisten valvontatoimia ja niiden tehokkuutta koskeviin tietoihin sekä valvontaraportteihin.

Viestinnän periaatteina on luotettavuus, avoimuus, tasapuolisuus ja nopeus. Viestintää ohjataan VASU:n 1-osan luvussa 5 ja ympäri-ohjelman kohdassa 2.7.

Viranomaisten välinen yhteistyö ja tiedotus

Monessa valvontatilanteessa saatetaan tarvita useamman viranomaisen yhteistyötä. Esimerkiksi eläinten hyvinvoinnin valvonnassa poliisin ja kunnan valvontaviranomaisen yhteistyö ja zoonoositapausten yhteydessä eläinlääkintähuollon ja terveydenhuollon yhteistyö on erittäin tärkeää. On suositeltavaa, että kaikilla tasoilla viranomaiset muodostavat toimivat yhteistyöverkostot esimerkiksi järjestämällä yhteisiä tapaamisia, säännöllisiä kokouksia tai yhteisiä koulutustilaisuuksia.

Järjestäjän suunnitelmassa on kuvattava viestinnän ja tiedotuksen vastuhenkilöt sekä tiedotuskanavat ja yhteydenpito Ruokavirastoon sekä muihin paikallisiin viranomaisiin kuten poliisiin, terveysviranomaisiin ja elintarvikeviranomaisiin. Suunnitelmassa voidaan soveltuvin osin viitata kunnan viestintäsuunnitelmaan.

Häiriötilanneviestintä

Varautumisen tavoitteena on kyetä hoitamaan tehtävät mahdollisimman sujuvasti erilaisissa häiriötilanteissa. Jotta sujuva hoitaminen on mahdollista, on eri tahojen vastuut ja velvoitteet ennalta selvitettävä. Etukäteen tulee myös suunnitella häiriötilanteen aikainen viestintä.

Järjestäjän suunnitelmassa voidaan häiriötilanneviestinnän osalta viitata kunnan valmiussuunnitelmaan.

VALVONTATEHTÄVISTÄ PERITTÄVÄT MAKSUT

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä maksuista ja korvauksista on säädetty eläinlääkintähuoltolain 4. luvussa ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (351/2025) 3 §:ssä. Valtion varoista maksetaan järjestäjälle korvaus 20 §:n 2 momentissa tarkoitettujen valvontatehtävien suorittamisesta. (ElhL 22 §) Eläinlääkintähuoltolain soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään myös elintarvikelaissa (297/2021), eläintautilaissa (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa (517/2015), eläinten hyvinvointilaissa (693/2023), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa (387/2014) ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa (1069/2021).

Eläintautilakiin, sivutuotelakiin ja eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettuun lakiin, eläinten kuljetuksesta annettuun lakiin ja eläinten hyvinvoinnista annettuun lakiin perustuvista kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista. (MMM 973/2024)

Ruokavirasto laskuttaa kunnaneläinlääkärien tekemät eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan maksulliset suoritteet, kuten esimerkiksi eläinten terveystodistukset, asiakkailta.

Ruokavirasto välirahoittaa eläinten hyvinvointilain 97§ ja 98§ mukaisista kiiretoimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ja perii kustannukset eläinten omistajilta jälkikäteen.

Ohje kunnalle valtion valvontatehtävistä maksettavista korvauksista on tämän suunnitelman liitteenä (liite 2.)

2.1. Eläinten terveyden valvonta

Eläintautien vastustamisesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/429 (ns. eläinterveyssäännöstö) ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä kansallisessa eläintautilaissa 76/2021 ja sen nojalla annetuissa asetuksissa.

Eläinterveysviranomaisen tekemään tarkastukseen tai tutkimukseen, joka liittyy eläinterveyttä koskevien säädösten noudattamisen valvontaan, sovelletaan mitä valvonta-asetuksessa (EU 625/2017) säädetään virallisesta valvonnasta.

2.1.1. Eläintautien torjunta ja eläintautivalmius

Kunnaneläinlääkäri toteuttaa eläintautien vastustamista sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten sekä niiden nojalla tehtyjen päätösten noudattamista toimialueellaan. Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja toteuttaa eläintautien vastustamista sekä valvoo eläinterveyttä koskevien säädösten sekä niiden nojalla tehtyjen päätösten noudattamista. Ruokavirasto vastaa eläintautivalmiuden ylläpidosta. (Eläintautilaki 76/2021(EtL), 67 §, 69 §)

Epäily tarttuvan eläintaudin esiintymisestä syntyy yleensä joko pitopaikassa eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden tai tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimuksen yhteydessä laboratoriossa. Kunnaneläinlääkärin on viipymättä tutkittava eläin, jossa epäillään lainsäädännön nojalla vastustettavaa tai uutta eläintautia ja arvioitava, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Päätöksen lisänäytteen ottamisesta voi tehdä myös Ruokavirasto. Epäilyn kynnys on syytä pitää alhaisena, koska eläintautitilanne saattaa erityisesti kansainvälisen eläinkaupan ja muun liikenteen vuoksi, ilmastomuutoksen vaikutuksesta tai luonnonvaraisten eläinten tautitilanteen vuoksi muuttua nopeasti.

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily tai lainsäädännön nojalla vastustettava tai uusi eläintauti on todettu, Ruokavirasto antaa pitopaikalle päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Kiireellisessä tilanteessa, jossa välittömät toimenpiteet ovat tarpeen eläintaudin leviämisen estämiseksi, eikä Ruokavirasto ole vielä ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin, kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisesti voimassa olevan päätöksen. Päätös on välittömästi alistettava Ruokaviraston ratkaistavaksi. A–c-luokan taudin, uuden taudin sekä muun torjuttavan ja valvottavan eläintaudin taudinpurkauksissa Ruokavirasto johtaa eläintaudin torjuntaa ja sen leviämisen estämistä. Kunnaneläinlääkäri huolehtii taudintorjuntapäätösten täytäntöönpanoon liittyvistä tehtävistä.

Varautuminen erityisesti a-luokan eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Ruokavirasto laatii valmiussuunnitelmat sekä yksityiskohtaisemmat kansalliset toimintaohjeet hallinnonalalle erityisesti a-luokan eläintautien varalta. Tautitaustien varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet sekä tarvittavien resurssien nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja ja käytännön harjoittelua. Myös välttämättömän eläinlääkintähuollon toiminnan varmistaminen ja henkilöresursointi eläintautiepidemian aikana on syytä suunnitella etukäteen. Eläintautiepidemioihin tulee varautua kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Ruokavirasto voi tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkärin suorittamaan erikseen määritellyjä eläintautilaissa kunnaneläinlääkärille säädettyjä tehtäviä tämän toimialueen ulkopuolella, jos kyseessä on a–c-luokan tauti, uusi tauti tai muu torjuttava eläintauti taikka jos valvottavaa eläintautia esiintyy poikkeuksellisen laajasti.

Osa kunnaneläinlääkäreistä sekä muutamia yksityiseläinlääkäreitä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta erityisesti a-luokan eläintautien vastustustyöhön. Valmiuseläinlääkärien osaamista hyödynnetään eläintautitapauksissa ja he osallistuvat eläintautien torjuntatyöhön. Ruokavirasto järjestää valmiuseläinlääkäreille vuosittaisen kansallisen koulutuspäivän (ns. Valmiuspäivä) ja lisäksi alueellista valmiuskoulutusta. Jokaisella valmiuseläinlääkärillä pitää olla mahdollisuus osallistua Ruokaviraston järjestämään valmiuskoulutukseen vuosittain.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, kuinka järjestetään ensivaiheen toimenpiteiden ja näytteenoton toteuttaminen eläintautiepäilyissä sekä kuinka huolehditaan eläinlääkäripalvelujen järjestäminen tilanteessa, jossa sen toimialueella havaitaan eläintautiepidemia tai kunnaneläinlääkäreitä joudutaan siirtämään toiselle alueelle taudintorjunnan tehtäviin. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon asiaan liittyvät Ruokaviraston ohjeet.

2.1.2. Eläintautien ilmoittaminen

Jos eläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tai uusi tauti taikka muu ilmoitettava eläintauti, hänen on salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitettava asiasta eläinterveysviranomaiselle (EtL 76/2021, 20 §). Jos kunnaneläinlääkäri epäilee tai toteaa eläimellä olevan luetteloitu tauti, uusi tauti tai muu ilmoitettava eläintauti taikka jos hän vastaanottaa 19 tai 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen, hänen on ilmoitettava asiasta Ruokavirastolle (EtL 76/2021, 22 §).

Eläinterveysviranomaisen on ilmoitettava asianomaiselle hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sellaisista eläintauodeista, joista voi aiheutua vaaraa ihmisten terveydelle (EtL 76/2021 22 §, 325/2021 20 §).

Jos vain d- tai e-luokkaan taikka muuksi ilmoitettavaksi eläintaudiksi luokiteltua zoonoosia epäillään tai todetaan esiintyvän pitopaikassa, jossa ammattimaisesti harjoitetaan eläinten näytteille asettamista tai eläimiin liittyvää harrastustoimintaa, toimija on velvollinen tiedottamaan asiasta pitopaikassa vierailevia henkilöitä sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin heidän suojaamiseen tartunnalta. Jos se on ihmisten terveydelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi välttämätöntä, Ruokavirasto voi määrätä toimenpiteistä toimijalle annettavalla päätöksellä (EtL 38 §).

Yksityisen eläinlääkärin on tehtävä ilmoitus kunnaneläinlääkärille tai Ruokavirastoon välittömästi, jos ilmoitus koskee a-luokan tautia, ja heti, kun se on käytännössä mahdollista, jos ilmoitus koskee muuta luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia.

Kunnaneläinlääkärin on tehtävä ilmoitus Ruokavirastoon viipymättä, jos ilmoitus koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläintautia. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 §:ssä luetelluista eläintauodeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä. Muista ilmoitettavista eläintauodeista yksityiseläinlääkäri ilmoittaa kuukauden kuluessa ja kunnaneläinlääkäri kuukausiyrteenvedossa. Ilmoitus tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on

tehtävä viimeistään seuraavana arkipäivänä, ja jos kysymys on raivotaudista tai pernarutosta, ilmoitus on tehtävä viipymättä. Ilmoituksen tekee kunnaneläinlääkäri tai Ruokavirasto erikseen sovitun mukaisesti. Lainsäädännön nojalla vastustettavat ja ilmoitettavat eläintaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi [Ruokaviraston verkkosivuilla](#).

Kuukausiyhteenveto

Kunnaneläinlääkärin on toimitettava kuukausiyhteenveto alueellaan todetuista eläintaukeista Ruokavirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Samassa kunnassa tai yhteistoiminta-alueella toimivat kunnaneläinlääkärit voivat myös toimittaa yhteisen ilmoituksen, kunhan asia käy ilmi kuukausiyhteenvedosta. Tällöin on hyvä sopia, kuka vastaa ilmoituksen koostamisesta ja lähettämisestä, niin ettei usea eläinlääkäri ilmoita samaa tautitapausta. Lainsäädännössä ei erikseen edellytetä yksityiseltä eläinlääkäriltä kuukausiyhteenvedon tekemistä.

Kuukausiyhteenvedon pohjana voi käyttää [lomaketta](#), joka löytyy Ruokaviraston verkkosivuilta. Lomakepohjan käyttäminen ei ole pakollista, vaan tiedot voi antaa myös muussa muodossa.

***Järjestäjä** kuvaa suunnitelmassaan eläintautien ja zoonosien ilmoitusmenettelyt niin eläinlääkintähuollon kuin terveydenhuollon virkamiehille.*

2.1.3. Eläintauteja tutkivat laboratoriot

Eläintautilain (76/2021) luvussa 11 säädetään eläintauteja tutkivia laboratorioita koskevista vaatimuksista.

Viranomaisvalvonnan ja muiden viranomaistoimien yhteydessä otettujen näytteiden tutkimukset on suoritettava Ruokavirastossa tai Ruokaviraston nimeämässä virallisessa laboratoriossa.

A–c-luokan taudin tai muun torjuttavan tai valvottavan eläintaudin varalta otettuja muita kuin viranomaisnäytteitä (diagnostiset näytteet, omavalvontanäytteet) saadaan tutkia vain Ruokavirastossa, virallisessa laboratoriossa, toisen jäsenvaltion virallisessa laboratoriossa tai Ruokaviraston nimeämässä omavalvontalaboratoriossa. Ruokavirasto nimeää omavalvontalaboratoriot hakemuksesta. Luvanvaraista on myös a-c-luokan taudin ja muun torjuttavan eläintaudin aiheuttajamikrobien ja -loisten käsittely esimerkiksi tieteellisen tutkimuksen yhteydessä. Muita kuin viranomaisnäytteitä saadaan Suomessa tutkia muiden kuin edellä mainittujen d- tai e-luokkaan kuuluvien tautien tai muiden ilmoitettavien eläintautien varalta vain virallisessa laboratoriossa tai laboratoriossa, joka on tehnyt toiminnastaan ennakolta ilmoituksen Ruokavirastolle. Ruokavirasto pitää internetsivuillaan yllä julkista rekisteriä nimityistä ja rekisteröidyistä laboratorioista.

Eläintautilain 20 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus koskee myös laboratorioita. Laboratorion on ilmoitettava kaikista luetteloidun tai uuden taudin taikka muun ilmoitettavan eläintaudin epäilyistä tai todetuista tapauksista riippumatta siitä, onko näyte lähetetty tutkittavaksi kyseessä olevan taudin varalta tai muusta syystä. Ilmoitus tehdään kunnaneläinlääkärille tai Ruokavirastolle. Ilmoitus on tehtävä välittömästi, jos se koskee a-luokan tautia, ja heti kun se on käytännössä mahdollista, jos se koskee muuta luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia. Laboratorion on tehtävä ilmoitus MMMa 325/2021, 5

§:ssä luetellusta muusta ilmoitettavasta eläintaudista viimeistään seuraavana arkipäivänä ja 6–15 §:ssä luetellusta muusta ilmoitettavasta eläintaudista kuukauden kuluessa.

Virallisen laboratorion, omavalvontalaboratorion ja ilmoitettavia eläintauteja tutkivan laboratorion on toimitettava Ruokavirastoon luetteloituja tauteja tai muita ilmoitettavia eläintauteja aiheuttavien mikrobien ja loisten kantoja tai näytteitä MMMa 325/2021 21 §:n mukaisesti. Laboratorioiden on lisäksi toimitettava Ruokavirastolle säännöllisesti tiedot luetteloitujen tautien ja muiden ilmoitettavien eläintautien varalta tutkittujen näytteiden määristä, tutkimustuloksista eläinryhmittäin sekä käytetyistä tutkimusmenetelmistä.

Ruokavirasto valvoo nimettyjä, ilmoituksen tehneitä ja taudinaiheuttajien käsittelyyn luvan saaneita laboratorioita sekä arvioi täyttävätkö laboratoriot niille asetetut vaatimukset ja velvoitteet.

2.1.4. Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen Maedi-visna/CAE-terveysvalvonta

Munintakana-, broileri- ja kalkkunaparviä, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja nautaeläimiä sperman keräysasemalle toimittavia, tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja sekä nautojen ja sikojen pitopaikkoja, joissa on sperman keräysaseman toimintaan liittyvä karanteenitila, koskee pakollinen salmonellavalvonta (MMMa 316/2021). Pakollisen salmonellavalvonnan toteuttaminen on Euroopan lainsäädännöstä tuleva velvoite ja sillä varmistetaan Suomen erityistakuiden säilyminen.

Pitopaikat, joita vapaaehtoinen terveysvalvonta koskee, jaetaan terveysluokkiin sen mukaan, kuinka suurella todennäköisyydellä niissä ei esiinny eläintautia, jota valvotaan. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveysvalvontaan lampaiden ja vuohien maedi-visnan/CAEn tai kalojen BKD:n varalta (MMMa 319/2021).

Pakolliseen salmonellavalvontaan ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan voi kuulua säännöllisiä tarkastuskäyntejä ja säännöllistä näytteenottoa tai näytteenoton toteutumisen valvontaa. Pitopaikkaan tehtävien tarkastuskäyntien toteutus ja tiheys riippuvat salmonellavalvonnan ja terveysvalvonnan ehdoista, pidettävästä eläinlajista, eläintenpidon tarkoituksesta tai pitopaikan eläinten terveysluokasta. Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan on liityttävä erikseen, lähettämällä ilmoitus Ruokavirastoon. Ruokavirasto antaa vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvalla pitopaikalle terveysluokitusta koskevan päätöksen. Pakolliseen salmonellavalvontaan kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 316/2021 3 §:n mukaiset pitopaikat ilman erillistä liittymisilmoitusta. Pakolliseen salmonellavalvontaan kuuluville pitopaikoille ei anneta terveysluokitusta.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkojen tarkastuskäyntien toteuttamisesta. Pakollisen salmonellavalvonnan osalta kunnaneläinlääkäri luetteloii salmonellavalvontaan kuuluvat siipikarjan pitopaikat, seuraa toimijan toteuttaman näytteenoton säädöstenmukaisuutta ja hallinnoi parvista toimitettuja saapumisilmoituksia sekä huolehtii pakolliseen salmonellavalvontaan liittyvien tarkastuskäyntien toteutumisesta. Kunnaneläinlääkäri raportoi salmonella- ja terveysvalvonnasta saadut tiedot Ruokavirastolle.

Terveysvalvonnan tarkat kuvaukset löytyvät eläinlääkintälainsäädännöstä. Toimija vastaa pakollisen salmonellavalvonnan ja vapaaehtoisen terveysvalvonnan kustannuksista.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan salmonellavalvonnan ja vapaaehtoisen terveystarkastuksen ja näytteenottojen toteuttamisen sekä valvonnan tietojen raportoinnin Ruokavirastolle.

2.1.5. Vesiviljelylaitosten valvonta, eläintautien seuranta ja vapaaehtoinen BKD-taudin terveystarkastus

Vesiviljelypitopaikoille, joiden toimintaan liittyy vähäistä merkittävämpi eläintautien leviämiskäsi, edellytetään Ruokaviraston hyväksyntä. Hyväksynnän saaneissa pitopaikoissa toteutetaan valvonta-asetuksen ((EU) 2017/625) mukaista riskiperusteista valvontaa ja eläin-terveyslainsäädännön ((EU) 2016/429) mukaista riskiperusteista eläintautien seurantaa. Lisäksi sisävesialueella toteutetaan vapaaehtoista BKD-terveysvalvontaa (MMM 319/2021). Tarkastuskäynnit yhdistetään mahdollisuuksien mukaan. Valvontasuunnitelman toteuttaminen on Euroopan lainsäädännöstä tuleva velvoite ja sillä varmistetaan Suomen tautivapauden säilyminen.

Ruokaviraston hyväksynnän saaneet vesiviljelypitopaikat luokitellaan Ruokavirastossa kolmiportaisesti riskiluokkiin eläintautien liittyvän riskin mukaan. Riskiluokka määräytyy mm. pitopaikan sijainnin, tuotantotyyppien, pidettävien lajien ja aiempien valvontatulosten perusteella. Tarkastukset ja näytteenotto tehdään riskiluokituksen mukaisesti.

Mikäli pitopaikka halutaan liittää BKD-taudin terveystarkastukseen, ilmoittaa toimija siitä Ruokavirastoon. Ruokavirasto antaa vapaaehtoiseen terveystarkastukseen kuuluvalla pitopaikalla terveystarkastuksesta koskevan päätöksen. Ruokavirasto pitää internetsivuillaan rekisteriä hyväksynnän saaneista pitopaikoista ja myös niiden BKD-terveystarkastuksesta.

Kunnaneläinlääkäri huolehtii vesiviljelypitopaikkojen tarkastuskäynneistä ja näytteenotosta. Kunnaneläinlääkäri lähettää vesiviljelypitopaikkojen valvonnasta ja eläintautien seurannasta saadut tiedot Ruokavirastolle. Ruokavirasto suunnittelee, kuinka toimitaan tilanteessa, jossa valvontaa ei ole toteutettu säästöjen mukaisesti.

Toimija vastaa vapaaehtoisen terveystarkastuksen ehtojen toteutumisesta ja sen kustannuksista.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan vesiviljelypitopaikkojen tarkastusten ja näytteenottojen toteuttamisen sekä valvonnan ja seurannan tietojen raportoinnin Ruokavirastolle.

2.1.6. Eläinten keinollinen lisääminen

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta eläinterveyslainsäädännön nojalla hyväksyntä edellyttävät sukusolujen ja alkuiden pitopaikat, mikäli niiden toiminta ja tilat täyttävät ne vaatimukset, joita edellytetään pitopaikoilta, joista siirretään sukusolutuotteita muihin jäsenmaihin. Tällaisia pitopaikkoja ovat nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien spermankeräysasemat, spermavarastot, alkiontuotanto- ja alkionkeräysryhmät ja pitopaikat, joissa käsitellään sukusolutuotteita. Ruokavirasto rekisteröi hyväksytyt asemat, varastot ja ryhmät ja tiedottaa niistä toimijoille ja muiden jäsenvaltioiden viranomaisille lainsäädännön mukaisesti (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyslainsäädännöstä”, Komission delegoitu asetus 2020/686, Eläintautilaki 76/2021). Ruokaviraston ylläpitämä listaus

hyväksytyistä sukusolujen pitopaikasta löytyy tältä Ruokaviraston sivustolta: Sisämarkkina-kauppaan hyväksytyt sukusolujen ja alkioden pitopaikat: <https://www.ruokavirasto.fi/tee-mat/tuonti-ja-vienti/eu-maat-norja-ja-sveitsi/elaimet/eun-sisamarkkinakauppaan-hyvaksytyt-laitokset/>

Kotimaan kauppaan hyväksytyt sukusolujen ja alkioden pitopaikat:

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta kotimaan kauppaan hyväksyttävien nautojen, sikojen, lampaiden, vuohien ja hevosten spermankeräysasemat ja alkioden keräysryhmät, mikäli niiden tilat ja toiminta täyttävät kansallisen eläintautilainsäädäntömme vaatimukset. Ruokavirasto rekisteröi hyväksytyt asemat ja ryhmät ja tiedottaa niistä lainsäädännön mukaisesti (Eläintautilaki 76/2021, MMMa 329/2021, Komission delegoitu asetus 2020/686). Luettelo kotimaan kauppaan hyväksytyistä sukusolujen pitopaikoista löytyy tältä Ruokaviraston sivustolta: <https://www.ruokavirasto.fi/elaimet/elainten-terveys-ja-elaintaudit/keinosiemennys-ja-alkionsiirto/>

Kunnaneläinlääkäri valvoo sukusolujen ja alkioden pitopaikkoja ja suorittaa niissä säännöllisiä tarkastuksia sen varmistamiseksi, että ne täyttävät hyväksymiselle säädetyt edellytykset ja että toiminnalle säädetyt vaatimukset ja hyväksymispäätöksessä asetettuja ehtoja noudatetaan. Valvonnan tulokset raportoidaan Ruokavirastoon vuosittain. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429, Komission delegoitu asetus 2020/686, Eläintautilaki 76/2021, MMMa 329/2021).

***Järjestäjä** kuvaa suunnitelmassaan alueellaan tapahtuvaan nautojen, sikojen, hevosten, lampaiden ja vuohien keinolliseen lisäämiseen liittyvien kunnaneläinlääkärien valvontatoimenpiteiden toteuttamisen.*

2.1.7. Muu eläintautivalvonta ja seuranta

A-c -luokan taudin, uuden taudin tai muun torjuttavan eläintaudin kasvaneen leviämisen vuoksi voidaan toimijoita velvoittaa ryhtymään tarvittaviin varotoimenpiteisiin taudin leviämisen estämiseksi (EtL 76/2021 17 §). Tällaisia varotoimenpiteitä ovat esimerkiksi velvoite suojata siipikarjaa kosketukselta luonnonvaraisiin lintuihin keväisin, velvoite suojata turkistarhat kosketukselta luonnonvaraisiin eläimiin sekä velvoite toteuttaa varotoimenpiteitä afrikkalaisen sikaruton leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisten villisikojen ja kotieläinten välillä. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan säädettyjen velvoitteiden noudattamista.

Turkistarhojen tautisuojausten valvonta

Turkistarhoilla sovelletaan maa- ja metsätalousministeriön asetusta (14/2024) varotoimenpiteistä lintuinfluenssan leviämisen ehkäisemiseksi luonnonvaraisista eläimistä turkiseläimiin. Asetuksessa on vaatimuksia turkistarhan suojaamiselle lintuinfluenssalta. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan asetuksen velvoitteiden noudattamista Ruokaviraston tekemän suunnitelman mukaisesti.

Sikojen ulkonapitokiellon valvonta

Afrikkalaisen sikaruton vastaisena varotoimenä on sikojen ulkonapito kielletty maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (404/2021). Ulkonapito on sallittua vain, jos sikojen aitaus on asetuksen vaatimusten mukainen ja toimija on tehnyt sikojen ulkonapidosta etukäteen ilmoituksen kunnaneläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri valvoo alueellaan sikojen ulkonapitokiellon noudattamista tarkastamalla ulkona pidettävien sikojen aitaukset ilmoituksen saatuaan tai

epäilytapauksessa. Kunnaneläinlääkäri ylläpitää tietoja niistä oman toimialueensa sikojen pitopaikoista, joissa pidetään sikoja ulkona, ja toimittaa tiedot Ruokavirastoon vuosittain.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan tarvittavien tarkastusten toteuttamisen ja toimittaa tiedot tarkastuksista ja valvonnan tuloksista Ruokavirastoon.

Ruokavirasto voi eläintautien esiintymisen seuraamiseksi toteuttaa eläintautien seurantaan (EtL 76/2021 23 §). Ruokavirasto voi määrätä seurannan toteuttamisen kunnaneläinlääkäriin tehtäväksi, näytteet otetaan eläintautilain 24 § mukaisen seurantasuunnitelman mukaisesti. Suurin osa näytteenotosta perustuu EU:n yhteiseen lainsäädäntöön ja Ruokavirasto on raportointivelvollinen seurantaohjelmien toteutumisesta maa- ja metsätalousministeriölle ja Euroopan unionille. Ruokavirasto lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen näytteenottopyynnön kunnaneläinlääkäreille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia vuosittain pitopaikoista haettavia seurantanäytteitä otetaan muun muassa osana lintuinfluenssaseurantaan.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan näytteidenoton toteuttamisen määräajassa sekä tietojen tallentamisen ja tietojen toimittamisen Ruokavirastolle näytteenoton toteutumisesta.

Eläinnäyttelyt

Ruokavirastolla on ohje maatalousnäyttelyihin vietävien eläinten tarkastuksista ja eläimiltä vaadittavista tutkimuksista ([Ruokaviraston ohje 1274/04.01.00.01/2021 13](#)). Ohje sisältää lakisääteisiä vaatimuksia ja suositusluonteisia ohjeita.

2.2. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

Voimassa olevan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan. Jos valvonnassa havaitaan, että säädöksiä on rikottu, valvontaviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin (Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä 1069/2021 6. luku)

Ruokavirasto, elinvoimakeskus sekä kunta (kunnan maaseutuviranomainen ja kunnaneläinlääkäri) ovat ruokahallinnon tietovarannon yhteisrekisterinpitäjiä. Ruokahallinnon tietovaranto koostuu useista rekistereistä, kuten eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri, nauta-, lammas-, vuohi- ja sikarekisteri sekä koirarekisteri. Yhteisrekisterinpitäjä päivittää ja käsittelee ruokahallinnon tietovarannon rekisterien tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa. Tietoja rekisteriin tallettanut viranomainen tai taho on vastuussa tallettamiensa tietojen oikeellisuudesta (Laki ruokahallinnon tietovarannosta 560/2021 § 5).

Maaeläinten, kuten nautaeläinten, sikaeläinten, lammaseläinten, vuohieläinten, siipikarjan, mehiläisten ja kimalaisten, turkiseläinten, kamelieläinten (kamelit, laamat ja alpakat), hirvieläinten (pl. poronhoitoalueen porot, jotka on merkitty paliskuntien poroluetteloon), hevoseläinten, tuotantokanien sekä sukusolujen ja alkioiden pitäjiä on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat sekä eläintenpito eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee kaikkia maaeläimiä, lukuun ottamatta lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja eläinlääkärien vastaanottoja ja klinikoita.

Ammattimaiseen tai muutoin laajamittaiseen seura- ja harrastuseläinten pitoon sekä avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaan liittyvät pitopaikat tulee rekisteröidä eläinten hyvinvointilain nojalla tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Rekisteröitäessä pitopaikkoja, joissa harjoitetaan kotieläinpihan pitoa, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhausta tai riistanhoidollista tarhausta, tai ammattimaista tai muutoin laajamittaista hevoseläinten pitoa, toimijan tulee ilmoittaa Ruokavirastolle myös eläinten hyvinvointilain edellyttämät lisätiedot.

Pitopaikan toimijan, kuljettajan ja pitopaikasta riippumattoman kokoamista toteuttavan toimijan on ilmoitettava rekisteriin tiedot muutoksista ilmoitettuihin tietoihin ja toiminnan lopettaminen viimeistään 30 päivän kuluessa tapahtumasta.

Vesiviljelyeläinten pitäjiä on ennen eläintenpidon aloittamista rekisteröitävä eläinten pitopaikat ilmoittamalla pitopaikka Elinvoimakeskukselle. Vaatimus pitopaikkojen rekisteröinnistä koskee lähes kaikkia vesieläimiä, lukuun ottamatta esimerkiksi lemmikkieläimiä pitäviä kotitalouksia ja väliaikaista sumputusta pyyntivesistössä.

Eläintenpitäjän tulee eläinterveyssäännösten mukaisesti merkitä hallinnassaan olevat eläimet yksilöllisellä Ruokaviraston hyväksymällä tunnistimella (nauta-, lammas-, vuohi-, hevos-, kameli ja hirvieläimet (tietyin poikkeuksin)) tai pitopaikkakohtaisella merkintätunnuksella (sikaeläimet).

Sorkka- ja kavioläinten sekä siipikarjan eläinvälittäjien (pitopaikasta riippumattomat kokoamista toteuttavat toimijat) on rekisteröitävä toimintansa Ruokavirastoon. Rekisteröitymisvelvoite koskee myös toimijoita, jotka kuljettavat katio- ja sorkkaeläimiä tai siipikarjaa tai kaupallisen toiminnan yhteydessä siirrettäviä kissoja, koiria ja frettejä jäsenvaltioiden tai jäsenvaltioiden ja kolmannen maan välisissä siirroissa.

Eläimistä vastuussa oleva toimija on velvollinen ilmoittamaan eläinrekistereihin (nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimet) kaikki MMMa 67/2022, 3–4 §:n mukaiset tapahtumat määräaikojen puitteissa.

Koira on tunnistusmerkittävä ja koiran haltijan on ilmoitettava koirasta MMMa 68/2022 5 § mukaiset tiedot rekisteriin sekä asetuksen 7 § mukaiset muutokset määräaikojen puitteissa.

Pitopaikan toimijalla on tietojen kirjaamis- ja säilyttämisvelvoite. Jokaisen rekisteröidyn pitopaikan osalta on pidettävä kirjaa pitopaikan eläinlajeista, eläinluokista, eläinten lukumääristä ja soveltuvissa tapauksissa tunnistetiedoista. Lisäksi kirjaa on pidettävä pitopaikkaan saapuvista ja sieltä lähtevistä eläimistä. Kirjaa on pidettävä myös pitopaikassa kuolleista, ja tiettyjen eläinlajien osalta pitopaikassa syntyneistä eläimistä. Tiedot tulee kirjata viimeistään kolmantena päivänä tapahtumasta pitopaikan kirjanpitoon. Kirjanpitoa on säilytettävä vähintään kolme vuotta. Nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimien pitopaikan kirjanpitoa voi ylläpitää säädettyjen määräaikojen puitteissa tehtävillä eläinrekisteri-ilmoituksilla. Niistä tiedoista, joista ei voi ilmoittaa eläinrekisteri-ilmoituksin, tulee pitää ajantasaista pitopaikan kirjanpitoa. Tarkemmista eläinlajikohtaisista vaatimuksista pitopaikan kirjanpidon suhteen säädetään komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2019/2035 pitopaikoista ja eläinten jäljitettävyydestä.

Tarkastuseläinlääkäri valvoo teurastamoissa, että eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevia vaatimuksia noudatetaan. Havaitessaan laiminlyöntejä tarkastuseläinlääkäri ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin epäkohdan poistamiseksi.

Kunnaneläinlääkäri valvoo virka-alueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista ja havaitessaan laiminlyöntejä ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi.

Ruokaviraston tekemään otantaan perustuvan valvonnan lisäksi tiloja tulee valvontaan mm. muiden havaintojen (esim. sisämarkkinakaupan valvonta, eläintautiepäilyt, eläinten hyvinvoinnin valvonta, kuljetusvalvonta) kautta. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaa voidaan tehdä myös riskiperusteisesti muutoin kuin otantaan perustuen. Valvontaa tulee kohdistaa nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläinten lisäksi myös kaikkiin muihin eläinlajeihin, joihin kohdistuu tunnistamisen ja rekisteröinnin lainsäädännön vaatimuksia kuten hevoseläimet ja kameli- ja hirvieläimet. Valvonta-asetuksen mukaan toimivaltaisten viranomaisten on suoritettava virallista valvontaa säännöllisesti, riskien mukaan ja sopivalla tiheydellä kaikilla elintarvikeketjua koskevan unionin lainsäädännön sääntelemillä aloilla ja kaikkien sen piiriin kuuluvien toimijoiden, toimien, eläinten ja tavaroiden osalta. Valvontaa tulee suorittaa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta.

Eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetussa laissa on säädetty päällekkäistä toimivaltaa usealle eri valvontaviranomaiselle. Pikantissa julkaistussa eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaohjeessa on liitteessä 1 julkaistu Ruokaviraston näkemys eri valvontaviranomaisten ensisijaisuudesta kussakin tilanteessa.

Järjestäjän suunnitelmassa kuvataan alueen eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta sekä tarvittavien tarkastusten toteuttaminen ja niistä saatujen tietojen toimittaminen Ruokavirastolle.

2.3. Eläinten lääkitsemisen valvonta

Ruokavirasto laatii lääkkeiden ja muiden eläinten käsittelyssä käytettävien aineiden sekä eläinlääkinnässä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden käytön ja luovutuksen valvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi monivuotisen valtakunnallisen valvontasuunnitelman. Suunnitelma on osa valvonta-asetuksen 109 artiklassa tarkoitettua monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa. Suunnitelman on katettava myös lääkkeiden määräämisen valvonta sekä eläinlääkeasetuksen 123 artiklan mukainen valvonta. Suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa ja sen tulee sisältää vähintään seuraavat tiedot:

- 1) valvonnan tavoitteet ja kattavuus osa-alueittain;
- 2) perusteet, joiden mukaan erityyppisten valvontakohteiden riskit arvioidaan ja kohteet sekä niiden valvontatiheys valitaan;
- 3) valvonnan sisällön ja menetelmien määrittely;
- 4) toimenpiteet epäiltäessä tai todettaessa säännösten vastaista toimintaa;
- 5) valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa käytettävät menetelmät.

Ruokavirasto toteuttaa suunnitelmaa valtakunnallisesti.

EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa 28.1.2022 lähtien. Tämä lisäsi merkittävästi eläinlääkärien koulutustarvetta. Suuri osa kansallisista asetuksista on vielä muuttamatta, joten lainsäädännön siirtymävaihe jatkuu tois-
taiseksi.

Lääkitsemislain mukaisia valvontaviranomaisia ovat Ruokavirasto ja kunnaneläinlääkärit Ruokaviraston määräyksen mukaisesti eläinten pitopaikoissa.

Eläinten lääkitsemisen valvonnan on oltava suunnitelmallista ja perustuttava säännöllisesti päivitettävään valvontasuunnitelmaan. Suunnitelma kattaa tilojen lääkekäytön ja lääkekirjanpidon valvonnan samoin kuin eläinlääkäreiden lääkkeiden määräämisen, luovuttamisen ja käytön valvonnan.

Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkäriä tekemään eläinten pitopaikkojen valvontaa. Valvonnan tulee olla kattavinta nauta- ja sikatiloilla, ja näiden valvontatavoitteena koko maan tasolla on yhteensä 100 tilaa. Tämä sisältää otannat, eläinlääkärien valvontaan liittyvät tilavalvonnat, epäilyyn perustuvat valvonnat sekä jäämälöydöksiin perustuviin selvityksiin sisältyvät tilan lääkekäytön ja kirjanpidon valvonnat. Otantavalvonnat yhdistetään muuhun viralliseen valvontaan.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, miten se varaa riittävät resurssit Ruokaviraston määräyksestä tehtäviin lääkitsemisen ja lääkkeiden käytön tarkastuksiin eläinten pitopaikoissa.

Eläinten lääkitsemisen valvonnan monivuotinen valvontasuunnitelma on VASUn liitteessä 4.

2.4. Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

2.4.1. Sisämarkkinakauppa

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden sisämarkkinakaupan ehdoista ja valvonnasta säädetään sellaisenaan sovellettavassa EU:n eläinterveyssäännöstössä 2016/429 ja sen nojalla annetuissa delegoiduissa asetuksissa ja täytäntöönpanoasetuksissa sekä EU:n valvonta-asetuksessa 2017/625. Eri viranomaistahojen tehtävistä ja toimivallasta sisämarkkinakaupassa säädetään puolestaan kansallisessa eläintautilaissa 76/2021. Ruokavirasto hyväksyy eläintautilain 39§ nojalla alueensa sisämarkkinakauppaan hyväksytyt laitokset (mm. keinosiemennystoimijat ja siipikarjan vientilaitokset). Hyväksynnän ehtojen toteutumisen valvonnasta vastaa kunnaneläinlääkäri (Eläintautilaki 69§).

Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja tai tuotteita on haettava Ruokaviraston suostumusta (Eläintautilaki 49 §).

Ruokavirasto ilmoittaa suostumuksista kunnaneläinlääkärille. Toimijalle tai viranomaiselle lähetettävä ohjeistus on toimijoiden ja viranomaisten käytössä Ruokaviraston internetsivuilla. Kunnaneläinlääkärin ja tarkastuseläinlääkärin on hyvä seurata oman alueen toimijoita siirtotapahtumissa. Seuranta voi tehdä esim. TRACES-järjestelmästä.

Elävien eläinten ja niistä saatavien sukusolutuotteiden siirtoehtojen ohjeistusta päivitetään eläinterveyssäännösten mukaiseksi Ruokaviraston internetsivuilla. Sisämarkkinakaupan vaatimukset, kuten se, vaaditaanko suostumusta, perustuvat eläinlääkintö- ja EU-lainsäädäntöön. Pikanttiin lisätään kunnaneläinlääkärille tarkoitettua ohjeistusta tai valvontamateriaalia. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä Ruokaviraston puoleen. Saapunutta erää ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä lähetettävälle erälle myöntää terveystodistusta, jollei kunnaneläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Ruokavirasto hallinnoi kunnaneläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden TRACES- käyttäjätilejä (käyttäjien varmennus).

Sisämarkkinatuonti

Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä TRACES-järjestelmästä ja saapuneet erät tarkastetaan tarvittaessa. Suomeen saapuneet siat sekä kameli- ja hirvieläimet tarkastetaan Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti 2-5 päivän sisällä saapumisesta. Kaikista kameli- ja hirvieläineristä otetaan verinäytteet seurantatutkimuksia varten kuten myös riskimaista siirrettyistä naudoista, vuohista ja lampaista. Sikojen osalta verinäytteet otetaan kaikista muista paitsi teuraaksi siirrettävistä sikaeristä. Muiden erien osalta suositellaan tarkastamaan uusien toimijoiden osalta ensimmäinen saapunut erä ja seuraavien tarkastusten tarve arvioidaan ensimmäisen tarkastuksen perusteella. Kunkin toimijan osalta tulisi tarkastaa vähintään yksi saapunut erä vuodessa. Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit seuraavat saapuvia eriä TRACES-järjestelmässä ja tekee saapuneiden erien tarkastuksia ilman Ruokaviraston kehotusta. Kunnaneläinlääkärin on aina ryhdyttävä toimenpiteisiin, jos epäilee alueellaan olevan laittomasti tuotuja eriä.

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät. Jos määräpaikka on päivittäin

kunnaneläinlääkärin tai tarkastuseläinlääkärin valvonnassa, siirtotarkastuksen tekee kyseinen valvova eläinlääkäri. Jos vastaanotetuissa eläimissä on havaittavissa eläintaudin oireita tai asiakirjoissa ilmenee puutteita, on toimija velvollinen ilmoittamaan asiasta kunnaneläinlääkärille (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyssään-
nöstö”, Komission delegeoitu asetus 2020/688, Komission delegeoitu asetus 2020/990). Kunnaneläinlääkäri voi tehdä saapuville erille tarkastuksia ja ottaa näytteitä (Euroopan parla-
mentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 artikkelit 9-15, Eläintautilaki 76/2021 23 ja 75 §).

Toimija voi lisäksi oma-aloitteisesti pyytää eläinlääkärää tarkastamaan saapuvat erät (esim. ETT:n vaatimukset).

Valvonta kohdistetaan sellaisiin siirtotapauksiin, joiden kohdalla puutteita on havaittu ja ha-
vaituista puutteista tiedotetaan Ruokavirastoon. Siirtotapauksissa otetaan huomioon esim.
toimijana olevan tilan koko sekä saapuvien ja tilalla jo olevien eläinten laji ja määrä. Tarkas-
tuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka saapuvat alueelta,
jossa eläintautitilanne on heikompi kuin Suomessa sekä tilanteisiin, joissa epäillään, että toi-
mija ei noudata lainsäädännön vaatimuksia. Yhtenä riskitekijänä voi nähdä ETT:n vaatimuk-
sien sivuuttamisen.

Kunnaneläinlääkärit ja tarkastuseläinlääkärit raportoivat sisämarkkinatuontierille tekemänsä
tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion. (Eu-
roopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 artikkelit 9-15, Eläintautilaki 76/2021
75§).

Toimija voi halutessaan täyttää vastaanottamilleen erille saapumisilmoituksen TRACES-järjes-
telmässä. Silloin kun sisämarkkinatuonnin terveystodistus on laadittu TRACESissa, niin erän
tarkastus raportoidaan täyttämällä valvontaosio TRACES-järjestelmään. Valvontaosioon kirja-
taan tieto siitä, täyttääkö saapunut erä lainsäädännön eläinten terveyttä ja hyvinvointia kos-
kevat vaatimukset. Jos erä ei ole hyväksyttävissä, niin silloin kirjataan erikseen tieto havai-
tuista puutteista, esimerkiksi, jos terveystodistuksessa on virheitä sekä mahdolliset tehdyt
toimenpiteet. Valvontaosio täytetään, vaikka puutteita ei olisikaan ja siinäkin tapauksessa,
että erälle on tehty pelkkä asiakirjatarkastus. Jos määräpaikka on päivittäin kunnaneläinlää-
kärin tai tarkastuseläinlääkärin valvonnassa (esim. teurastamo) tai kyseessä on eläville eläi-
mille rajatarkastusasemalla tehtävä poistumistarkastus EU:n ulkopuoliseen maahan, valvon-
taosio täytetään TRACES-järjestelmään kaikista eristä. Tarkastuksessa varmistetaan huolelli-
sesti, että erä, sen tunnistusmerkinnät ja asiakirjat täyttävät niitä koskevat vaatimukset.
Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää Eläinterveyssäännösten
(asetus 2016/429) artikla 102 mukaista siirtoluetteloa.

Ruokavirasto huolehtii kunnaneläinlääkäreiden, tarkastuseläinlääkäreiden ja toimijoiden riit-
tävästä TRACES-neuvonnasta sekä kunnaneläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden ja
mahdollisuuksien mukaan myös toimijoiden TRACES-koulutuksesta.

Kunnaneläinlääkäreiden ja tarkastuseläinlääkäreiden tulee käyttää TRACES-järjestelmää
oman alueen tapahtumien seuraamiseen. Vastuu alueen TRACES-todistusten seuraamisesta
on Ruokavirastolla, kunnaneläinlääkärillä ja tarkastuseläinlääkärillä.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan menettelytavat ja valmiudet tilanteissa, joissa saapuva
erä ei täytä siirron ehtoja.

Sisämarkkinavienti

Sisämarkkinaviennissä toimijan on pyydettävä valvovalta kunnaneläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista (poikkeuksena erät, joiden sisämarkkinavientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös toimija tai muu kuin kunnaneläinlääkäri). Kaikille eläimille, kuten hyönteisille, matelijoille ja jyräjille ei ole eläintautiehtoja (muualta lainsäädännöstä voi tulla ehtoja: CITES, vieraslajit, metsästys- ja kalastuslaki).

Kunnaneläinlääkäri tarkastaa lähetyksen ennen vientiä ja laatii tarkastuksen perusteella kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429 ns. ”eläinterveyssäännöstö”, Komission delegoitu asetus 2020/688, Komission delegoitu asetus 2020/990, Eläintautilaki 76/2021 44§).

Jos viedään eläviä eläimiä toisen jäsenvaltion kautta EU:n ulkopuolelle, tulee tehdä myös sisämarkkinatodistus TRACESiin. Joissain tapauksissa sekä kolmasmaavienti- että sisämarkkinatodistus tehdään TRACESissa ja silloin samoilla tiedoilla voi tehdä molemmat todistukset.

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on toimijan tehtävä, kunnaneläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa toimijan laatiman I-osan. Terveystodistuksen I-osan täyttäminen II-osan lisäksi voi poikkeustapauksissa jäädä tarkastavan kunnaneläinlääkärin tehtäväksi, jos toimija esimerkiksi ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään. Toimija on velvollinen antamaan tarvittavat tiedot eläinlääkärille ja vastaa antamistaan tiedoista. Toimenpiteet tehdään toimijan kustannuksella. Tarkastanut kunnaneläinlääkäri leimaa ja allekirjoittaa lähetystä seuraavan todistuksen. Todistuksen voi allekirjoittaa myös sähköisesti. Muun valvonnan yhteydessä on hyvä tarkastaa, että toimija ylläpitää Eläinterveyssäännösten (asetus 2016/429) artikla 102 mukaisesti siirtoluetteloa.

Rekisteröity hevonen ei tietyin ehdoin tarvitse terveystodistusta ja eläinlääkärintarkastusta kilpamatkoilla Pohjoismaissa ja Virossa. Kuitenkin ennen siirtymistä toimijalla on velvoite laatia siirrosta kaupallinen DOCOM-asiakirja TRACES-järjestelmään.

Kunnaneläinlääkärit seuraavat mahdollista eristä vastaanottajamaassa saatavaa palautetta ja reagoivat siihen. Esim. terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES-järjestelmän kautta.

2.4.2. Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Suomesta voidaan viedä EU:n ulkopuolelle vain sellaisia eläviä eläimiä tai eläinperäisiä tuotteita, joiden alkuperästä voidaan riittävällä tavalla varmistua. Elävien eläinten ja tuotteiden on oltava siten merkittyjä, että ne voidaan tunnistaa. Jos viennille EU:n ulkopuolelle on EU-lainsäädännössä asetettu eläintautien vastustamiseen liittyviä vaatimuksia, on täytettävä nämä vaatimukset. Elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden viejiltä edellytetään rekisteröitymistä Ruokaviraston ylläpitämään viejärekisteriin (Eläintautilaki 76/2021 52 § ja 53 §).

Toimija vastaa edellä mainittujen vaatimusten täyttymisestä sekä kohdemaan asettamien tuontivaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä. Jos vientierä kuljetetaan kohdemaahan muun kuin EU-jäsenvaltion kautta, toimija vastaa myös kauttakulkua koskevien vaatimusten selvittämisestä ja täyttymisestä (Eläintautilaki 76/2021 52 §).

Myös eläinten kuljettamista koskevia säännöksiä on noudatettava.

Virallisia eläinterveystodistuksia voivat vientiin myöntää ainoastaan kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit (Eläintautilaki 76/2021 9 luku, 67 § sekä MMMa 331/2021).

Vietäessä EU:n ulkopuolisiin maihin eläimiä tai eläinperäisiä tuotteita, kohdemaat edellyttävät useimmissa tapauksissa, että vietävän erän mukana seuraa virallinen alkuperämaassa myönnetty kohdemaan hyväksymä eläinterveystodistus. Viejän velvollisuus on selvittää kohdemaan asettamat tuonnin edellytykset.

Vain kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit voivat myöntää virallisia eläinterveystodistuksia eläimille ja eläinperäisille tuotteille.

Eläinterveystodistuksen myöntävällä viranomaisella tulee olla mahdollisuus suorittaa vientierän tarkastus ennen kuin vientierä poistuu tämän valvonnasta (MMMa 331/2021). Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta viranomaisen on myös varmistettava, että viejä on rekisteröitynyt kyseisen eläinlajin tai tuotteen viejäksi Ruokaviraston ylläpitämään viejärekisteriin joko pyytämällä viejältä nähtäväksi tosite tämän rekisteriin jättäjästä ilmoituksesta tai tarkastamalla viejärekisteriin ilmoitetut tiedot eCert-järjestelmästä.

Jos vietävien elävien eläinten tai tuotteiden viennistä on sovittu kohdemaan ja Suomen tai EU:n välillä, viennissä on noudatettava tätä sopimusta ja viennissä on käytettävä eläinterveystodistusta, joka sisältää sovitut tiedot ja viennin ehdot. Sopimuksiin perustuvat todistusmallit ovat nähtävissä Ruokaviraston internetsivuilla.

Jos vietävälle tuotteelle tai eläimelle on EU:n ja kohdemaan sopima todistusmalli EU:n TRACES-järjestelmästä, vientitodistus on laadittava ja myönnettävä TRACES-järjestelmässä. Vietäessä eläviä eläimiä toisen jäsenvaltion kautta EU:n ulkopuolelle, tulee tehdä myös sisämarkkinatodistus TRACESiin. Joissakin tapauksissa sekä kolmasmaavienti- että sisämarkkina-todistus tehdään TRACESissa ja silloin molemmat todistukset voi tehdä samoilla tiedoilla.

Suomen ja kohdemaiden kahdenvälisesti sopimat viralliset todistusmallit ovat joko Ruokaviraston hallinnoimassa eCert-järjestelmässä tai Ruokavirastosta tilattavina turvapaperille painettuina todistus pohjina. Eläinterveystodistuksen myöntämiseen on käytettävä Ruokaviraston hallinnoimaa eCert-järjestelmää, jos vientierän kohdemaan kanssa on sovittu järjestelmään luodun mallin käyttämisestä. Turvapaperille painettuja virallisia todistus pohjia voivat tilata Ruokavirastosta vain kunnaneläinlääkärit ja Ruokaviraston tarkastuseläinlääkärit. Tilaukset tehdään Pikantti-ekstranetin kautta. Kunnaneläinlääkäriin ja tarkastuseläinlääkäriin on pidettävä kirjaa myöntämisestä ja mitätöimisestä eläinterveystodistuksista ja säilytettävä todistusten jäljennöksiä vähintään 5 vuoden ajan.

Jos virallisesti sovittua todistusta ei ole, viejä voi käyttää Ruokaviraston laatimia yleistodistusmalleja. Viejä voi myös esimerkiksi yhdessä maahantuojansa kanssa hyväksyttää oman todistusehdotuksen kohdemaan viranomaisilla tai vientiä varten on laadittava kohdemaakohtainen räätälöity todistus. Viejä voi tilata todistusmallin laadintatyön Ruokaviraston vientijaostolta.

2.4.3. Tuonti EU:n ulkopuolelta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 luvun V jakson II mukainen valvonta

Ruokavirasto

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää virallista valvontaa valvonta-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625), lemmikkieläinasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2013/576) ja lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019 soveltamisalalla.

Ruokavirasto vastaa valvonta-asetuksessa ja lemmikkieläinasetuksessa jäsenvaltiolle ja toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyistä unioniin tuotavien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä, ellei niitä ole säädetty Tullin tehtäväksi.

Tulli

Tulli vastaa:

- eläinten ja tavaroiden virallisesta valvonnasta saapumispaikoilla;
- rajatarkastuksen vaativien erien ohjaamisesta rajatarkastusasemalle sekä kirjan pitämisestä suoritettujen tarkastusten kokonaismäärästä ja näissä tarkastuksissa ilmenneistä vaatimustenvastaisuuksista ja tiedottamisesta yhdessä Ruokaviraston kanssa
- ennalta ilmoittamattomien eläinperäisten tuotteiden valvonnasta, kun on syytä uskoa, että lähetykseen sisältyy kyseisiä eläinten tai tavaroiden luokkia.
- rajatarkastusasemalla suoritettavasta virallisesta valvonnasta vapautettujen eläinten ja eläinperäisten tuotteiden valvonnasta lukuun ottamatta niiden tuonnin edellytyksenä olevien ennakkolupien myöntämistä;
- kauttakuljetuksena siirrettävien eläinperäisten tuotteiden, sukusolujen ja alkioiden, eläimistä saatavien sivutuotteiden, heinän ja olkien sekä yhdistelmätuotteiden poistumistarkastuksista, kun tavarat viedään pois EU:n alueelta.

Paikalliset viranomaiset

Kunnaneläinlääkäri antaa Tullille tarvittaessa virka-apua lemmikkieläinten viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

Määränpäänä olevaa laitosta tai tilaa valvova viranomainen on määränpäänä olevan laitoksen toimivaltainen viranomainen sellaisten eläinten tai tavaroiden osalta, joiden kuljetusta ja saapumista on seurattava (monitoroidut lähetykset) rajatarkastusasemalta Euroopan unionissa sijaitsevaan laitokseen.

Jos on aihetta epäillä, että valvonta-asetuksessa tarkoitettu eläin tai tavara on tuotu maahan ilman että tuonnille asetettuja vaatimuksia on noudatettu, kunnaneläinlääkäri antaa tarvittaessa virka-apua Ruokavirastolle ja Tullille suorittamalla eläinten tai tavaroiden tarkastuksen, avustamalla tarkastuksen suorittamisessa tai suorittamalla eläimiin tai tavaroihin kohdistettavien toimenpiteiden täytäntöönpanoon liittyviä tehtäviä. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §)

Ruokavirasto

EU:n ulkopuolisista kolmansista maista kaupallisesti tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina rajatarkastusaseman kautta ja rajatarkastuksesta tuojalle jää todisteeksi yhteinen terveyttä koskeva tuloasiakirja eli CHED-todistus. Ruokavirasto tekee maa- ja metsätalousministeriölle esityksen rajatarkastusasemien, muiden valvontapisteiden ja lopullisten määräpaikkojen nimeämisestä sekä nimeämisen keskeyttämisestä tai peruuttamisesta, jollei sitä ole säädetty Tullin tehtäväksi (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §).

Ruokavirasto vastaa koordinaatiosta, yhteistyöstä ja yhteydenpidosta komission ja muiden jäsenvaltioiden kanssa virallisen valvonnan sekä muiden virallisten toimien osalta elintarvikkeita, eläinten terveyttä ja rehuja koskevalla alalla.

Ruokavirasto tekee mahdolliset hallintopäätökset lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta perusteella tilanteessa, jossa eläin on tullut Tullin ja/tai rajatarkastuksen ohi laittomasti Suomeen Euroopan unionin ulkopuolisesta maasta. Usein puutteet todetaan esim. eläinlääkärin vastaanotolla ja yleensä eläimen asiakirjojen tai tunnistuksen ei todeta täyttävän lemmikkiasetuksen (EU 576/2013) ja tuontitapauksissa lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/429 sekä sen nojalla säädettyjen asetusten asettamia vaatimuksia. Kunnaneläinlääkärin tulee epäillessä laitonta tuontia tehdä lemmikille eläintautilain 75 § mukainen tarkastus käyttäen Ruokaviraston lomaketta ja noudattaen Ruokaviraston ohjeita laskutuksesta.

Ruokavirasto voi antaa Tullille virka-apua erityisissä viralliseen valvontaan liittyvissä tehtävissä.

Ruokavirasto myöntää EU:n ulkopuolelta tuleville tutkimusnäytteille ja diagnostisille näytteille tuontilupia, jotka toimitetaan tiedoksi toimijaa valvovalle kunnaneläinlääkärille. Näytteet ovat vapautettuja rajatarkastusasemalla tapahtuvasta virallisesta valvonnasta, mutta toimituksesta suoraan määränpäähän on varmistuttava. Toimijan, joka käyttää sivutuotteita tai niistä johdettuja tuotteita tutkimustarkoituksiin tulee rekisteröityä Ruokavirastoon ja toimijan tulee ilmoittaa jokaisen erän saapumisesta valvovalle kunnaneläinlääkärille. Ruokavirasto voi tarvittaessa pyytää toimijalta luetteloa vastaanottamistaan eristä.

Tulli

Tulli tekee maa- ja metsätalousministeriölle esityksen matkustajien maahantulopaikkojen nimeämisestä sekä nimeämisen keskeyttämisestä tai peruuttamisesta. (Laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 1277/2019, 5 §). Lemmikkieläinten maahantulo kolmansista maista on sallittua vain siihen osoitettujen maahantulopaikkojen kautta.

Ruokavirasto tai Tulli voivat määrätä eläinten tai tavaroiden lähetyksen tuonnista vastaavan toimijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 5 000 euron tuontivalvonnan seuraamusmaksun, jos toimija toimii säännösten vastaisesti, kuten lain eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta 15 §:ssä kuvaillaan.

Paikalliset viranomaiset

Kunnaneläinlääkäri suorittaa saamansa tiedon perusteella tarvittavat toimenpiteet, kuten monitoroitujen lähetysten kuittauksen TRACES-järjestelmään 15 päivän sisällä tuotteen saapumisesta. Tarvittaessa tulevat kyseeseen erän tarkastus määräpaikassa, eristys, näytteenotto tai muut lainsäädännön vaatimukset eläintautien leviämisen estämiseksi.

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen on toimivaltainen valvontaviranomainen yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 68 a §:ssä tarkoitetuissa kalansaaliiden purkamispaikoissa. Kunnaneläinlääkäri vastaanottaa myös toimijoiden ilmoitukset toimijoiden luokan 1 sivutuotteiden käytöstä (esim. tutkimuksessa).

Kunnaneläinlääkäri käsittelee TRACES-ilmoitukset ja suorittaa paikallistason toimenpiteet ilmoitusten johdosta, kun se saa TRACES-järjestelmästä tai sähköpostitse tiedon, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä tai tutkimus- tai diagnostisia näytteitä. Kunnaneläinlääkäri suorittaa paikallistason toimenpiteet niissä tapauksissa, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti.

2.5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnista annettua lakia (693/2023) on sovellettu 1.1.2024 alkaen. Samalla kumoutui aiempi eläinsuojelulaki (247/1996) ja eläinsuojeluasetus (396/1996). Kumotun lain nojalla annetut valtioneuvoston ja maa- ja metsätalousministeriön asetukset ovat voimassa toistaiseksi, kunnes uudet eläinlajikohtaiset asetukset on annettu. Hyvinvointilain nojalla on annettu ja annetaan lain säännöksiä tarkentavia asetuksia, joiden sisältö ei EHO:n päivityksen ajankohtana ollut vielä kaikilta osin tiedossa. Eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä on säädetty lain lisäksi EU:n lopetusasetuksessa. Eläinten suojelusta kuljetuksissa on säädetty kansallisessa eläinkuljetuslaissa ja MMM:n asetuksessa sekä EU:n eläinkuljetusasetuksessa.

Voimassa olevan eläinten hyvinvointia koskevan lainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Jos tarkastuksessa havaitaan, että hyvinvoinnista annettuja säädöksiä on rikottu, valvontaviranomaisen on ryhtyvä lainsäädännön edellyttämiin pakkokeinoihin. (Laki eläinten hyvinvoinnista 693/2023 (EhL) 12 luku; Laki eläinten kuljetuksesta 1429/2006 (EKL) 8 luku)

Jos valvontaviranomaisella on syytä epäillä, että eläinten hyvinvointisäädöksiä on rikottu ja kun hän tekee hallintopäätöksen, hän on velvollinen tekemään asiasta ilmoituksen poliisille. (EhL 91 §)

Kunnaneläinlääkäri ja kunnan terveydensuojelun valvontaa hoitava viranhaltija valvovat eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista kunnan alueella. Poliisi valvoo eläinten hyvinvointisäädösten noudattamista toimialueellaan. Ruokavirasto tekee otantaan perustuvat eläinsuojelutarkastukset ja ehdollisuuden valvonnan eläinten hyvinvoinnin tarkastukset sekä osallistuu tarvittaessa hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon alueellaan. Valvontaviranomaisia ovat lisäksi Ruokavirasto teurastamoissa (mukaan lukien poroteurastamot) sekä rajatarkastusasemilla ja poistumispaikoilla ja Tulli, kun eläimiä kuljetetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tai Suomesta muuhun kuin jäsenvaltioon. Ruokavirasto voi käyttää luvanvaraisen toiminnan valvonnassa apunaan kunnaneläinlääkäreitä. Eläinten hyvinvointia kuljetusten aikana valvovat kunnaneläinlääkäri, Ruokavirasto ja poliisi sekä Tulli omilla toimialueillaan.

Ruokavirasto varmistaa, että eläinten hyvinvointisäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin ja seuraa, että eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisesta ilmoitetaan poliisille. Ruokavirasto varautuu eläinten hyvinvointilain 103 §:n mukaisen uhkasakkomenettelyn hoitoon sekä 101 § mukaiseen luvan peruuttamiseen tai muuttamiseen ja 102 § mukaiseen ilmoitusta edellyttävän toiminnan kieltämiseen tarvittaessa. Ruokavirasto suunnittelee kuinka ja millaisissa tapauksissa tehdään vaikeiden eläinsuojelutapausten siirto kunnalta Ruokaviraston hoidettavaksi.

Kunta varmistaa, että eläinten hyvinvointisäädösten vastaista menettelyä havaittaessa ryhdytään tarvittaviin pakkokeinoihin. Annettujen määräysten ja valvontojen loppuunsaattaminen pitää varmistaa sekä huolehtia eläinten hyvinvointisäädösten rikkomisen ilmoittamisesta poliisille.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan eläinten hyvinvointivalvonnan ottaen huomioon Ruokaviraston suunnitelman ja ohjauksen. Erikseen on kuvattava, kuinka varmistetaan eläinten hyvinvointi lain 97 ja 98 §:n mukaisissa kiiretoimenpiteissä mm. selvittämällä yhteistyötahot tapausten hoitamiseksi.

2.5.1. Epäilyyn perustuva eläinten hyvinvoinnin tarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, valvontaviranomaisella on oikeus tehdä tarkastus. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä tiloihin, joita tarkastuksen tekeminen edellyttää, ja ottaa maksutta valvontaa varten tarvittavia näytteitä sekä tallentaa ääntä ja kuvaa. Hänellä on oikeus tarkastaa eläin, eläimen pitopaikka ja muut eläintenpitoon liittyvät tilat, eläintä varten tarkoitettu ravinto, juotava, varusteet ja välineet sekä eläintenpitoon liittyvät tiedot ja asiakirjat sekä muut valvonnan kannalta merkittävät seikat. (EhL 78 §)

Epäilyyn perustuvien eläinten hyvinvoinnin tarkastuksia tehdään vuosittain noin 6000 kpl. Epäilyyn perustuvan eläinten hyvinvoinnin tarkastuksen tekee useimmiten kunnaneläinlääkäri. Vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta kunnaneläinlääkäri voi kuitenkin pyytää tarkastuksen ja päätöksen tekemistä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa tai pyytää tehtävän siirtämistä kunnaneläinlääkäriltä Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen hoitamiseen apua Ruokavirastolta esimerkiksi tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinten hyvinvointilain 97 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kunnaneläinlääkäri voi pyytää tapauksen siirtoa Ruokavirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämishallalla.

Ruokavirasto suunnittelee millä kriteereillä vaikeat eläinsuojelutapaukset siirretään kunnista Ruokavirastolle.

2.5.2. Luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonta

Tarkastuksia voidaan tehdä myös sellaisiin paikkoihin tai toimintaan, joka edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun luvan hakemista Ruokavirastolta tai ilmoituksen tekemistä Ruokavirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, kotieläinpihat, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhat, avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaa harjoittavat paikat sekä paikat, joissa harjoitetaan eläinten lopetustoimintaa. Tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja -näyttelyihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. (EhL 78 §)

Ruokavirasto myöntää teurastukseen tai turkiseläinten lopetukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen (Neuvoston asetus (EY) N:o 1099/2009 eläinten suojelusta lopetuksen yhteydessä) 21 artiklan mukaisen kelpoisuustodistuksen sekä peruuttaa kelpoisuustodistuksen tarvittaessa määrääjäksi tai kokonaan. (EhL 72 §).

Luvan- ja ilmoituksenvaraista toimintaa on valvottava säännöllisesti. Tavoitteena on tarkastaa toiminta vuosittain. Tavoitteesta voidaan poiketa, mikäli luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnasta on tehty riskinarviointi Ruokaviraston hyväksymien riskinarviointiperusteiden mukaisesti. Tällöin valvontasuunnitelmassa kuvataan riskinarviointi ja kohteiden tarkastustiheys suunnitellaan riskinarviointiin perustuen. Luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohdeet perustetaan EPR-sovelluksella, joko toimijan itsensä (sähköinen asiointi, vain ilmoituksenvarainen toiminta) tai Ruokaviraston toimesta (lomakeilmoitukset). Tehdyt tarkastukset

kirjattiin loppusyksyyn 2023 asti aluehallintovirastoissa Elite-järjestelmään. Tehtyjen tarkastusten kirjaamiseen käytettävän sovelluksen toteuttamisprojekti on edelleen keskeytynyt, eikä sen valmistumisaikataulusta ollut päivitysajankohtana tietoa.

Kunnat ylläpitävät tietoa alueellaan sijaitsevasta ilmoituksenvaraisesta toiminnasta. Kunnan-eläinlääkäri seuraa säännöllisesti EPR-sovelluksen työjonoa saadakseen tiedon alueelleen perustetuista ilmoituksenvaraisen toiminnan kohteista.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan alueensa ilmoituksenvaraisen toiminnan valvonnan. Suunnitelmassa kuvataan riskinarviointi, mikäli kohteita ei tarkasteta vuosittain.

2.5.3. Eläinkuljetukset

Ruokavirasto myöntää hakemuksesta kaupallisen toiminnan yhteydessä eläimiä kuljettaville henkilöille ja yrityksille eläinkuljettajaluvat ja niihin liittyvät kuljetusvälineen hyväksymistodistukset sekä kuljettajan ja hoitajan pätevyystodistukset. (EKL 5 luku, eläinkuljetusasetus artikkelit 6-7 ja 10-11)

Kaupallisten eläinkuljetusten valvonnasta säädetään eläinkuljetuslain luvussa 7 ja valvonta-asetuksen 9-15 artiklassa. Jos muussa kuin kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvassa kuljetuksessa on aihetta epäillä, että eläintä kuljetetaan lain vastaisesti, valvontaviranomaisella on oikeus tarkastaa kuljetus. Poliisi ja Tulli voivat tarkastaa kuljetuksen ilman epäilyäkin. Sama oikeus on Ruokavirastolla teurastamon (mukaan lukien poroteurastamot), rajatarkastusaseman ja poistumispaikan alueella.

Ruokavirasto voi päättää omassa valvonnassaan kaupallisten eläinkuljetusten tarkastusten tekemisestä eläinten kuljetusta koskevien säädösten noudattamisen valvomiseksi taikka Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi tai Euroopan unionin lainsäädännön niin edellyttäessä. (EKL 28 §)

Kunnaneläinlääkärit tekevät EU:n jäsenvaltioiden välisten sekä kolmansista maista ja kolmansiin maihin suoritettavien tiettyjen eläinlajien pitkien kuljetusten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet. (valvonta-asetus artikla 21)

Ruokavirasto ja teurastamoiden tarkastuseläinlääkärit tekevät vuosittain valvonta-asetuksen edellyttämiä eläinkuljetustarkastuksia. Näitä tarkastuksia tehdään sekä eläinten lastaus- ja purkupaikoilla että kuljetuksen aikana. Tavoitteeksi on asetettu tarkastaa vuosittain vähintään niin monta eläinkuljetusta, joka vastaa 15 %:a eläinkuljettajalupien määrästä. Ruokavirasto antaa vuosittain tarkastusmäärät ja kohdennukset virka- ja tarkastuseläinlääkäreille. Kunnaneläinlääkärit ja Ruokavirasto tekevät reittisuunnitelmiin liittyviä hyväksymisiä ja eläinten kuljetuskuntoisuuden varmistuksia.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, miten reittisuunnitelmiin liittyvät tarkastukset ja muut toimenpiteet hoidetaan.

2.5.4. Teurastamot

Ruokavirasto myöntää hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaisen kelpoisuustodistuksen sekä peruuttaa kelpoisuustodistuksen tarvittaessa määrääjäksi tai kokonaan. Ruokaviraston ja kunnan

tarkastuseläinlääkärit myöntävät lisäksi hakemuksesta teurastukseen liittyviä toimia suorittaville henkilöille lopetusasetuksen 21 artiklan mukaiset väliaikaiset kelpoisuustodistukset. (EhL 71 §)

Ruokavirasto vastaa eläinten hyvinvoinnin valvonnasta elintarvikelaissa tarkoitetuissa teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, lukuun ottamatta teurastamoja ja hyväksytyjä elintarvikehuoneistoja, joiden elintarvikelain mukainen valvonta on elintarvikelain 27 §:n 5 momentissa tarkoitettulla tavalla siirretty kunnalle. Elintarvikelaissa tarkoitetuissa poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa eläinten hyvinvoinnin valvontaan liittyvistä tehtävistä huolehtii koko maan alueella Ruokavirasto. (EhL 71 §, 72 §)

Ruokavirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla sekä poliisilla on oikeus tarkastuksen tekemiseen teurastamossa epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla. (EhL 72 §, 74 §, 75 §)

Ruokavirasto voi määrätä kunnaneläinlääkärit tekemään tarkastuksia. (EhL 78 §)

Jos eläinten hyvinvointilain 71.3 §:n mukainen viranomainen epäilee eläinten hyvinvointisäädöksiä rikotun tai rikottavan teuraseläimiä toimittavassa eläintenpitoyksikössä, hänen on ilmoitettava asiasta Ruokavirastolle ja annettava virastolle valvontaa varten välttämättömät tiedot. Näin Ruokavirasto voi määrätä paikallisen kunnaneläinlääkärin suorittamaan tarkastuksen kyseiseen pitopaikkaan. Jos broilereiden ja sikojen lihan tarkastuksen löydösten perusteella sekä muun teurastamolla saatavilla olevan tiedon perusteella eläinten hyvinvointi on heikentynyt kasvatusaikana, em. viranomaisen on ilmoitettava siitä eläinten omistajalle tai pitäjälle, teurastamotoimijalle sekä Ruokavirastolle. Näiden on ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin. (EhL 86 §, 87 §; Asetus (EU) 2019/627 39 artikla)

Teurastamoiden ja pienteurastamoiden tarkastuseläinlääkärit ovat pääasiassa Ruokaviraston palveluksessa. Muutaman pienteurastamon valvonnasta Ruokavirastolla on sopimus kunnan kanssa. Ruokavirastolla on oikeus tarkastaa myös teurastamolle saapuvat eläinkuljetukset.

2.6. Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain (517/2015) mukaan Ruokavirasto laatii vuosittain valtakunnallisen valvonta-suunnitelman sivutuotevalvonnan järjestämiseksi. Eläinperäisiä sivutuotteita valvotaan Suomessa tämän suunnitelman mukaisesti, ellei viranomaisella ole aihetta epäillä säädösten vastaista toimintaa. Ruokavirasto toimittaa suunnitelman ja tiedot valvottavista laitoksista ja toimijoista kuntiin viimeistään valvontavuoden alussa, sekä ohjaa ja valvoo suunnitelman toteuttamista.

2.6.1. Sivutuotelaitosten valvonta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o 142/2011 edellyttävät, että sivutuotteita käytävillä, käsittelevillä, varastoivilla ja hävittävillä laitoksilla ja toimijoilla on oltava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyntä tai rekisteröinti. Valvontaviranomaiset määrätään sivutuote-laissa 517/2015. Kunnaneläinlääkärit valvovat hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita sekä osaa Ruokaviraston hyväksymistä tai rekisteröimistä laitoksista Ruokaviraston laatiman vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaisesti. (Sivutuotelaki 517/2015 35 §, 6 luku ja 49 §)

Kunnaneläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset poltto- ja rinnakkaispolttolaitokset, sekä johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla. Lisäksi kunnaneläinlääkäri hyväksyy väliasteen laitokset, joissa varastoidaan tai käsitellään käsittelemättömiä sivutuotteita esimerkiksi suolaamalla, jäädyttämällä tai lajittelemalla.

Kunnaneläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin.

Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset on toimitettava välittömästi Ruokavirastoon. Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja toimijoista.

Kunnaneläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Kunnaneläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka Ruokaviraston ja kunnaneläinlääkärin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Valvonnan teema ja painopiste voi vaihdella vuosittain. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tehdään tarkastus suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta.

Kunnaneläinlääkäri valvoo muista EU-maista Suomeen saapuneiden sivutuote-erien osalta erien vaatimusten mukaisuutta. Tarkastettuaan erän merkitsee kunnaneläinlääkäri tarkastuksen tuloksen TRACES-järjestelmään kyseisen erän kaupallisen asiakirjan (DOCOM) vastaanottokuitausosioon (follow up-osio). Ennen valvontaa on varmistettava, että erä on

saapunut laitokselle. Aiemmin kunnaneläinlääkärit kuittasivat kaikki erät saapuneiksi, mutta tästä käytännöstä on luovuttu ja laitokset tekevät itse vastaanottokuittaukset TRACES-järjestelmään.

Kunnaneläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehotuksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan Ruokavirastoon.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan rekisteröityjen ja hyväksytyjen sivutuotelaitosten ja -toimijoiden valvonnan Ruokaviraston vuosittaisen valvontasuunnitelman ja ohjauksen mukaisesti. Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan myös sisämarkkinoilta saapuneiden sivutuotteiden valvonnan toteuttamisen Ruokaviraston vuosittaisen sivutuotevalvontasuunnitelman mukaisesti.

2.6.2. Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Kunnaneläinlääkärit valvovat toimijoita, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin kuten luonnonvaraisena elävien eläinten ruokintaan sekä turkistarhojen lajinsisäistä käyttöä. Kunnaneläinlääkärit valvovat myös tiloilla itsestään kuolleiden ja lopetettujen tuotantoeläinten hävitystapoja. (Sivutuotelaki 6 § ja 6 luku)

Haaskaruokintatoiminnasta (käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa) on tehtävä ilmoitus haaskaruokintapaikkarekisteriin. Ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista viemällä haaskaruokintapaikan tiedot haaskaruokintapaikkarekisteriin eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) sähköisen asioinnin soveluksen kautta (Sivutuotelaki 33 a §). Sähköisen asioinnin kautta voi myös päivittää aiemmin ilmoitettuja tietoja. Rekisteröinti-ilmoitus on mahdollista toimittaa myös kunnaneläinlääkärille, joka vie tiedot haaskaruokintapaikkarekisteriin.

Haaskatoimijan on ilmoitettava kolme kertaa vuodessa haaskaruokintapaikkaan toimitettujen sivutuotteiden määrät eläinlajeittain ja sivutuoteluokittain. Tiedot on ilmoitettava sekä sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille kunnaneläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Käyttöilmoitus on tehtävä myös, vaikka haaskaruokintapaikalle ei olisi toimitettu lainkaan sivutuotteita kyseisenä ajanjaksona. (MMM 1142/2022) Lisäksi toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella. Kunnaneläinlääkäri laatii vuosiyhteenvedon alueensa haaskaruokinnassa käytetyistä käsittelemättömistä sivutuotteista käyttöilmoitusten perusteella ja toimittaa sen Ruokavirastoon tammikuun loppuun mennessä valvontavuotta seuraavana vuonna.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassaan haaskatoiminnan tarkastusten tekoperusteet, mutta kunnaneläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) mukaan vähän yli puolet turkistiloista, joilla on kettuja ja/tai supeja, käyttävät Suomelle annettua lajinsisäisen käytön poikkeusta. Lajinsisäisellä käytöllä tarkoitetaan sitä, kun nahkottujen kettujen ruhot käsitellään luokan 2 käsittelylaitoksessa ja sen jälkeen massa käytetään kettujen ruokinnassa. Samoin supien

nahkontaruhoista saatua massaa hyödynnetään supien rehussa. Näin ollen tilat, joilla on vain kettuja, eivät voi itse keittää omassa tilarehustamossa ruhoja rehussa käytettäväksi, vaan ruhot on toimitettava käsittelylaitokseen käsiteltäväksi. Sama koskee supeja.

Turkistarhojen tulee olla rekisteröityneenä eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriin. Turkistarhoilla on mahdollisuus rekisteröityä itse sähköisen asiointin kautta vastaavasti kuin haaska-toimijoilla. Rekisterissä tulee olla merkintä myös lajinsisäisestä käytöstä. Lajinsisäinen käyttö on sallittua vain rekisteröidyillä tiloilla. Valvontaa tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä. Kunnaneläinlääkäreiden on tilakäynneillään varmistettava, että tila on rekisteröitynyt edellä mainittuun rekisteriin ja ettei lajinsisäistä käyttöä tapahdu tiloilla, joissa se ei ole sallittua. Lisäksi tulee tilakäyntien yhteydessä tarkkailla, onko tiloilla havaittavissa keskushermosto-oireista kärsiviä eläimiä. Kaikki tällaiset eläimet on lähetettävä tutkittavaksi Ruokavirastoon. Näytteenä riittää irrotettu pää, joka ei saa olla pakastettu.

Sivutuotteiden hautaaminen

Kokonaisten märehitöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen on sallittua ns. syrjäisillä alueilla. Kotiteurastuksen sivutuotteiden hävitykseen sovelletaan samoja keräily- ja syrjäisiä alueita kuin kokonaisten raatojen hävitykseen. Hautaamisesta on ilmoitettava Ruokavirastolle tautitapauksissa. Keräilyalueilla em. sivutuotteet on käsiteltävä tai hävitettävä hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. (Sivutuotelaki, 3 luku)

Kunnaneläinlääkäri valvoo toimialueellaan tapahtuvaa raatojen keräilyä ja hävittämistä hautaamalla. Valvonta tehdään muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai epäiltäessä väärinkäytöksiä. Toimijan on pidettävä kirjaa sivutuotteiden hautaamisista.

Järjestäjä kuvaa suunnitelmassaan, miten haaskaruokintatoimintaa, turkiseläinten lajinsisäistä käyttöä ja sivutuotteiden hautaamista valvotaan ja miten valvottavat kohteet valitaan riskiperusteisesti. Valinnassa otetaan huomioon Ruokaviraston vuosittaisessa sivutuotevalvontasuunnitelmassa määritellyt valvonnan tekoperusteet.

2.7. Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä.

Ehdollisuus jaetaan kolmeen eri osioon, joita kutsutaan erityisaloiksi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ohjausvastuulla olevat vaatimukset kuuluvat erityisalalle kansanterveys ja kasvinterveys sekä erityisalalle eläinten hyvinvointi. Ruokaviraston elintarvikeketjulinjan ehdollisuuden valvonta sisältää kiellettyjen aineiden, eläin- ja kasviperäisten elintarvikkeiden ja rehujen tuotantohygienian sekä eläinten hyvinvoinnin valvonnat.

EU:n suoria ja osarahoitteisia tukia hakeneista eläintiloista on vuosittain valvottava otantavalvonnalla koko maan tasolla vähintään yksi prosentti eli noin 140 tilaa.

Ruokavirastolle kuuluvat ehdollisuuden valvontaan liittyvät tehtävät:

- tuotantoeläimiltä kiellettyjen aineiden valvonta (hormonikielto)
- eläinperäisten elintarvikkeiden tuotantohygienian valvonta
- eläinten hyvinvoinnin valvonta
 - vasikat, siat, muut tuotantoeläimet (naudat, munivat kanat, lampaat, vuohet, broilerit, kalkkunat, peurat, strutsieläimet, hevoset, biisonit, ankat, hanhet, turkiseläimet sekä muut tuotantoeläimet: esimerkiksi tarhatut riistaeläimet, viiriäiset, kanit ja porot).

Valvontaa tehdään otantatiloilla ja perusvalvonnan laajennuksina muiden tarkastusten perusteella mm. seuraavista valvonnoista:

- eläinten hyvinvoinnin valvonta
- maitohygieniatarkastukset
- salmonellavalvonta
- munantuotantotilojen hygieniavalvonta
- vierasainevalvontaohjelman mukainen valvonta
- kasvinsuojeluaineiden jäämävalvontaohjelman mukainen valvonta
- lääkekirjanpidon valvonta

Kunnan viranomaisten (kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisten) on tehtävä tarkastuksiin liittyvät asiakirjat riittävän tarkasti, jotta laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin voidaan tehdä. Kunnan on varmistettava, että Ruokavirasto saa riittävän nopeasti riittävät tiedot niistä perustarkastuksista, joissa havaitaan mahdollisia ehdollisuuden vaatimusten laiminlyöntejä.

SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Eläinlääkäripalvelujen käytön tilastointi

Resurssien riittävyyden arvioimiseksi kunta ylläpitää tilastoa järjestämiensä eläinlääkäripalvelujen käytöstä. Tilastosta pitää ilmetä vuositasona ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä sairaskäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät päivystysaikana. Tilasto tallennetaan vuoden 2025 osalta Pikanttiin erillisen ohjeistuksen mukaisesti ja tämän jälkeen vuosittain VYHAan.

Muu raportointi

Elintarvikeketjun valvonnan tulokset raportoidaan vuosittain VASU-raportoinnilla ja siten eläinlääkintähuollon suunnitelmien arvioinnin yhteydessä ei kerätä numeerista tietoa valvonnasta. Ruokavirasto kerää VASU-raportoinnissa tarvittavat tiedot kunnista.

Muut viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot:

- eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuskertomukset/päätökset
- pakolliseen zoonosivalvontaan ja vapaaehtoiseen terveystarkastukseen liittyvät tarkastuskertomukset
- eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan työt, joista kunta laskuttaa valtiota
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

***Järjestäjän** suunnitelmassa kuvataan, miten varmistetaan yllä mainittujen asiakirjojen lähettäminen määräaikaisten puitteissa asianomaisille viranomaisille.*

TIETOJÄRJESTELMÄT

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyvät tiedot tallennetaan sähköisiin tietokantoihin. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa tukemaan on rakennettu useita toisiinsa liittyviä tietojärjestelmiä. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tietojärjestelmien kehittämisen myötä pyrkimyksenä on parantaa valvonnan tiedonhallintaa, mahdollistaa entistä paremmin valvonnan tehokas kohdentaminen, riskiperusteisuus ja seuranta sekä lisätä sähköistä asiointia. Ruokavirasto pitää myös eläinlääkäreiden rekisteriä. Lisäksi tuomioistuinten määrämät eläintenpitokiellot merkitään Oikeusrekisterikeskuksen pitämään eläintenpitokielto-rekisteriin, jota eläinten hyvinvoinnin valvontaviranomaiset voivat selata Ruokaviraston järjestelmän kautta. Tuonnissa ja sisämarkkinakaupassa käytetään TRACES-järjestelmää.

Elvi on eläinten hyvinvoinnin otantavalvontojen järjestelmä. Elviin tallennetaan eläinten hyvinvoinnin ja eläinkuljetusten otantatarkastukset, niihin liittyvät kuulemiset sekä päätöstiedot ja mahdolliset uusintatarkastukset. Lisäksi teurastamojen tarkastuseläinlääkärit raportoi-
vat Elvin kautta kuukausittaiset lihan tarkastustiedot. Elviin tallennetut maatalojen eläinten hyvinvoinnin otantatarkastukset siirretään myös ehdollisuuden sovellukseen (Tukisovellus), jossa ne ovat ehdollisuuden valvonnan hyödynnettävissä. Elviä käyttää Ruokavirasto. Ehdollisuuden tarkastukset tallennetaan Tukisovellukseen. Elvi on tarkoitettu uudistaa tulevina vuosina osaksi ELTE-järjestelmää. Uudistusta suunnitellaan parhaillaan tehtävässä esiselvityksessä.

Eläinten hyvinvoinnin tietojärjestelmiä on pyrkimys laajentaa myös muihin eläinten hyvinvoinnin tarkastustyyppisiin sekä eläinten hyvinvointiin liittyvien luvanvaraisten toimintojen

hallinnointiin. Epäilyyn perustuvien eläinten hyvinvoinnin tarkastusten tallennus ja kohteiden hallinnointi oli keskiössä vuonna 2020 käynnistetyssä ELSU-projektissa, joka oli osa ympäristöterveydenhuollon valvontajärjestelmäkokonaisuuden (YTVK) kehittämishanketta. ELSU-projektissa tuotettava sovellus on tarkoitus tulevaisuudessa ottaa osaksi Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin (ELTE)-järjestelmää. Sovellus on tarkoitus ottaa Ruokaviraston lisäksi käyttöön myös kunnaneläinlääkäreille, mikä tehostaisi eläinten hyvinvoinnin valvonnan prosesseja ja tiedonkulkua. Sovelluksen kehitys jouduttiin rahoitusongelmien vuoksi keskeyttämään alkuvuodesta 2023, jonka vuoksi sen käyttöönotto ja jatkokehitys ovat avoinna. Elite-sovellus lakkautettiin vuoden 2023 lopussa ja siinä olleet yksityisten eläinlääkäripalvelutuottajien-, eläinkuljettaja- ja eläinvälittäjärekisterit siirrettiin ELTEen.

ELTE- kokonaisuuteen tullaan kokoamaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaistietoja; eläintaudit, lääketieto, tunnistaminen ja rekisteröinti, luvat ja hyväksynät, eläinlääkärirekisteri, eläinten hyvinvointi.

Eläinten terveydenhallintahankkeessa (ELTE) eläinlääkintähuollon viranomaisille kehitettiin ELTE- järjestelmä, joka mahdollistaa tietojen hallinnoimisen ja raportoinnin sähköisesti. Lakisääteisesti vastustettavan eläintautiepidemian kokonaishallinta, yksittäisten eläintautiepäilyjen ja -tapausten ilmoittaminen ja taudintorjuntatoimet, eläintautien seuranta ovat toteutettuna viranomaisjärjestelmässä. Niin yksittäisen pitopaikan eläintautitilanteen kuin hallinnollisen alueen tai koko maan eläintautitilannekuva sekä tietojen helppo saatavuus ja käytettävyyys paranee. Vuodesta 2022 alkaen ELTE – järjestelmään on tallennettu eläintautiepäilyihin ja eläintautien torjuntatoimiin liittyviä virkatoimituksia. ELTE- järjestelmässä luodaan rajotusvyöhykkeet kartalle sekä haetaan vyöhykkeillä sijaitsevat eläinten pitopaikat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Eläintautien leviämisen estämiseksi annettavat siirtorajoitukset luodaan ELTE-järjestelmässä. Raporttien ja listojen luominen tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten tai ennalta ehkäisevien toimien suunnittelua tai varautumista varten on mahdollista ELTE-järjestelmässä. Käyttäjinä ovat edelleen ruokavirastolaiset ja kunnaneläinlääkärit.

ELTE on korvannut Eliten vuodesta 2022 alkaen myös eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin puutehavaintojen ja niiden perustella määrättävien siirtorajoitusten tietojärjestelmänä. Pääasialliset käyttäjät ovat elinvoimakeskusten tarkastajat sekä Ruokavirasto ja kunnaneläinlääkärit. ELTE- järjestelmä toimii siis eri perustein annettavien eläinten siirtokieltojen asettamis- ja tallennuspaikkana, josta tiedot välitetään eläinrekisterien kautta toimijoille (esim. teurastamoiden rekisterikyselyt).

ELTE-järjestelmän osana on EU-eläinlääkeasetuksen edellyttämän eläinlajikohtaisen mikrobilääkkeiden käyttötiedon kerääminen. Mikrobilääketiedot toimitetaan joko eläinlääkäreiden potilastietojärjestelmistä rajapinnan kautta tai Vetportti- sovellukseen käsin kirjaamalla. Mikrobilääkkeiden käyttötiedon kerääminen aloitettiin 1.4.2022 ja vuoden 2023 aikana kerätty tieto nautojen, sikojen, kanojen ja kalkkunoiden mikrobilääkkeiden käytöstä raportoidaan EU:lle. Ruokaviraston on mahdollista hyödyntää tietoja eläinlääkärien sekä nautojen ja sikojen pitopaikkojen valvonnassa.

ELTE-järjestelmässä ovat myös eläinkuljettajarekisteri ja näihin liittyvät pätevyys- ja kuljettajaluvat, eläinlääkärirekisteri sekä yksityisten eläinlääkäripalveluidentuottajien rekisteri. Ruokaviraston eri viranomaisrekistereiden tietoja hyödynnetään terveyden ja hyvinvoinnin tietojärjestelmissä. Tavoitteena on tukea ja tehostaa eläinten hyvinvoinnin, terveyden ja lääkitsemisen valvonnan prosesseja ja tiedonhallintaa valvontakentän muutoksista riippumatta.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa), tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä rajatarkastusasemalla suoritettavan valvonnan terveyttä koskeva tuloasiakirja (CHED) sähköisesti. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavat terveystodistukset niissä tapauksissa, joissa EU ja vientimaa ovat sopineet järjestelmän käytöstä. TRACES-järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähetyskiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista. Lisäksi se sisältää kartaston, jonka avulla voi tehdä eläville eläimille vaadittavan reittisuunnitelman sekä voimassa olevan EU-lainsäädännön valvonnan koskien elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa ja tuontia kolmansista maista. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (kunnaneläinlääkärit, maa- ja metsätalousministeriö, Tulli ja Ruokavirasto) että toimijat. Viranomaisille ja myös toimijoille suunnattuja koulutuksia järjestetään tarvittaessa.

TRACES-NT korvasi aiemman TRACES Classicin kokonaan loppuvuodesta 2021, joka suljettiin pysyvästi vuoden 2022 alkupuolella. TRACES-NT:n periaatteet ovat samat kuin TRACES Classicissa, mutta siinä otettiin käyttöön myös todistusten sähköiset allekirjoitukset. Ruokavirastossa on perustettu työryhmä, joka käsittelee TRACES-järjestelmään liittyviä asioita.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri (EPR) on Ruokaviraston omistama maaeläinten sekä sukusolujen ja alkioiden eläintenpidon ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Toimijat voivat tehdä rekisteröinnit asiointisovelluksen tai toimijan kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen kautta. Viranomaisille on oma käyttöliittymä tietojärjestelmään. Tietojärjestelmässä muodostetaan toimijoiden tarvitsemat pitopaikkakohtaiset pitopaikkatunnukset sekä merkintätunnukset (sika-eläimet ja munintakanat). Lisäksi sovellusta käytetään haaskaruokintapaikkojen rekisteröintiin sekä eläinten hyvinvointilain 57 § (kotieläinpiha), 58 § (luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhaus tai riistanhoidollinen tarhaus), 60 § (ammattimainen tai muutoin laajassa mitassa tapahtuva seura- ja harrastuseläinten pito) ja 61 § (avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoiminta) mukaisen ilmoituksenvaraisen toiminnan rekisteröimiseen. Lisäksi Ruokavirasto tallentaa rekisteriin eläinten hyvinvointilain 50 § mukaisen luvanvaraisen eläintenpidon toimintapaikat. Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteriä käyttävät Ruokavirasto, kunnaneläinlääkärit, Elinvoimakeskukset, Ahvenanmaan valvontaviranomaiset sekä kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiset.

Eläintunnistustietojärjestelmä on nauta-, lammas-, vuohi- ja sika-eläinten tunnistamiseen ja rekisteröintiin sekä tapahtumien, eläinmäärien ja siirtojen ilmoitusten tekemiseen, seurantaan ja tunnistimien tilaukseen tarkoitettu järjestelmä.

Eläintunnistustietojärjestelmän tietoja hyödynnetään ja on joidenkin tietojen osalta selattavissa seuraavissa sovelluksissa kuten tukisovellus, ELTE, Vipu-palvelu, Eläinvalvontasovellus (toimii osana tukisovellusta), Nettikatrass, Minun maatilani, Sikava ja Naseva. Eläintietojärjestelmän (ETJ) uudistaminen (ETU-hanke) on alkanut vuonna 2024 ja uusi lammas- ja vuohirekisteri on tavoitteena ottaa käyttöön vuoden 2026 aikana ja uusi sikarekisteri vuoden 2027 aikana. Eläintunnistustietojärjestelmäkokonaisuuden uudeksi nimeksi on valittu Paimen.

Uudistettu nautarekisteri otettiin käyttöön huhtikuussa 2022. Tässä yhteydessä otettiin käyttöön asiakkaille ilmainen asiointisovellus sekä huomautusjärjestelmä, joka tuottaa eläintenpitäjille järjestelmään ilmoituksia nautarekisterissä olevista virhehuomautuksista,

esitäytetyistä ilmoituksista sekä saapuneista tiedotteista. Uudistus mahdollistaa myös eläintietojen sujuvamman käytön muissa järjestelmissä.

Eläintietojen ilmoittaminen tehdään yhtenäisiä palveluja käyttäen ja tiedot ovat eläintenpitäjien, viranomaisten ja muiden asianosaisten käytettävissä. Eläintunnistustietojärjestelmän tiedot ovat äärimmäisen tärkeitä elintarviketurvallisuuden varmistamisessa, eläinten jäljittämässä eläintautien torjunnassa sekä lisäksi niitä hyödynnetään maatalouden tukien maksujen perusteena.

Eläintunnistustietojärjestelmän avulla voidaan tehdä nautojen, lampaiden ja vuohien tunnistintilausten lisäksi myös muita yksilöllisiä tunnustilauksia (esim. hevos-, kameli- ja hirvieläinten yksilölliset tunnistuskoodit) sekä rekisterikyselyitä (teurastamot ja viranomaiset).

Nautarekisterissä sidosryhmille tarjotaan rajapintapalveluita Suomi.fi-palveluväylän kautta. Lammis- ja vuohirekisteri, sikarekisteri ja korvamerkkitilausjärjestelmä sekä niiden rajapinnat uudistetaan vuonna 2024 alkaneessa ETU-hankkeessa.

Eläintunnistustietojärjestelmään ilmoitetaan nauta- lammas- ja vuohieläinten tiedot, kuten EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto, omistajatiedot sekä tapahtumailmoitukset. Sika-eläinten osalta ilmoitetaan siirrot, ostot myynnit sekä eläinmääräilmoitukset. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset. Hävityslaitokset tekevät hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista eläimistä, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen yksilöeläimen jäljitettävyyden varmistetaan.

Ruokavirasto vastaa nauta-, lammas-, vuohi- ja sikarekisterin asiakaspalvelusta.

Eläintunnistusjärjestelmää käyttävät mm. eläintenpitäjät, eläinvälittäjät, teurastamot, Elinvoimakeskukset, kunnaneläinlääkärit sekä Ruokavirasto.

Eläinvalvontasovellus on osa maaseutuhallinnon tukisovellusta ja sitä käytetään tällä hetkellä eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin Elinvoimakeskusten ja Ahvenanmaan valtionviraston suorittamien otantavalvottavien eläinlajien sekä eläintukien valvontahavaintojen tallennukseen. Aiemmin käytössä ollut ID-valvontasovellus ei ole enää käytössä, mutta sen sisältämät tiedot säilytetään tietokannassa. Tietojärjestelmästä eläinvalvontasovellus tulee jatkossa olemaan yhteydessä ELTE-tietojärjestelmään, joka on korvannut vuodesta 2022 alkaen Eliten eläinten siirtorajoitustietojen tallennuspaikkana. Rekistereistä eläinvalvontasovellus käyttää lammis- ja vuohi-, nauta-, sika-, eläintenpitäjä- ja pitopaikka-, maatilarekistereitä ja Asti asiakastietojärjestelmää. Eläinvalvontasovellusta käytetään Elinvoimakeskuksissa, Ahvenanmaan valtionvirastossa ja maakuntahallituksessa sekä Ruokavirastossa.

Koirarekisteri on Ruokaviraston järjestelmä, johon tallennetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa 68/2022 säädetyt tiedot koirasta ja koiran haltijasta. Koirien haltijat ilmoittavat koirarekisteriin lainsäädännön edellyttämät tiedot. Lisäksi rekisteriin ilmoitetaan tiedot haltijanvaihdoksista ja koirien kuolemasta, katoamisesta tai maasta muutosta. Koirarekisteriä käytetään myös koirien hyvinvoinnin ja maahantuonnin valvontaan. Käyttäjiä ovat kunnaneläinlääkärit, Ruokavirasto, Elinvoimakeskukset sekä tullit. Lisäksi poliisi voi käyttää rekisteriä eläinten hyvinvoinnin valvontaan. Lisäksi koirarekisteriä käyttävät rajatuin oikeuksin kuntien kanssa sopimussuhteessa olevat löytöeläintoimijat.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty järjestelmä. Vesiviljelyrekisteri on LVO:n omistaman Kaveri-järjestelmän

osa. Vesiviljelyrekisteri tullaan uudistamaan lähivuosina. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vesiviljelyn pitopaikat ovat käytettävissä Vesiviljelyrekisteri -sovelluksessa. Käyttöoikeuksia haetaan Pääsynhallinnan kautta.

Tukisovellus on Ruokaviraston järjestelmä, joka sisältää viljelijätukien hallinnoinnin lisäksi kaikki ehdollisuuden valvonnat sekä eläinvalvontasovelluksen, johon kirjataan Elinvoimakusten ja Ahvenanmaan valtionviraston- suorittamien nauta-, lammas-, vuohi- ja sikaeläimiä koskevien tunnistamisen ja rekisteröinnin sekä eläintukien valvontojen havainnot.

Valvonnan viranomaisestrangit eli Pikantti on vain viranomaisille suunnattu, suljettu verkkopalvelu Ruokaviraston toimialan viranomaisten väliseen viestintään. Pikantissa jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten. Työtiloja voidaan luoda myös muille kuin viranomaisille, esimerkkinä Kapula, jossa voidaan jakaa tietoa kaikille eläinlääkäreille. Pikantissa on eläintautien torjuntaa koskeva toimintaohjekansio ja eläintautiepidemioiden hallintaa varten oma työtila. Julkinen Ruokaviraston internetsivusto palvelee erityisesti kuluttajia, toiminnanharjoittajia ja yrittäjiä, kun valvojille suunnattu materiaali on Pikantissa.

Sähköisen asiainnin mahdollistaminen ja kaikinpuolinen kehittäminen on tavoitteena koko eläinlääkintähuollon kentässä.

Viranomaiskäytössä olevien tietojärjestelmien lisäksi toimijoilla on käytössään erilaisia seuranta-järjestelmiä:

Naseva eli nautatilojen terveydenhuollon seuranta-järjestelmä on Eläinten terveys ry:n (ETT) omistama ja ylläpitämä selainpohjainen sovellus, jota käyttävät nautatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten meijerit, teurastamot ja neuvonta. Nasevaan tallennetaan terveydenhuollon sopimustilojen toimenpiteet. Kansallisen eläinten terveydenhuollon puitteissa on määritelty terveydenhuollon kansalliset toimenpiteet nautatiloille. Nasevan avulla voidaan seurata tiloilla tehtyjä terveydenhuoltokäyntejä sekä terveydenhuollon kansallisten tavoitteiden toteutumista. Näitä ovat maidon- ja naudanlihan tuotannossa mm. vapaus BVD:stä, salmonellasta ja pälvilsasta, ennakoiva tautien torjunta, jäämien hallinta sekä eläinten hyvinvointi ja hyvä maidon ja lihan laatu. Eläinlääkärit ja tuottajat voivat hyödyntää Nasevaa lääkitys- ja hoitotietojen kirjauksessa sekä tuottajat elintarvikeketjutietojen välittämisessä.

Sikava eli sikalojen terveysluokitusrekisteri on selainpohjainen sovellus, jota käyttävät sikatilat, eläinlääkärit sekä muut toiminnan yhteistyötahot, kuten teurastamot ja neuvonta. Sovelluksen omistaa ja sitä ylläpitää ETT. Sikava yhdistää teurastamoiden sikaloita koskevat terveysluokitusjärjestelmät yhdeksi keskitetyksi rekisteriksi. Ratkaisu mahdollistaa sikalojen terveysluokitusten ja luokitusmuutosten reaaliaikaisen seurannan, sikalojen tautitilanteen ja sioille annettujen lääkkeiden sekä lääkkeiden käyttötarpeiden syiden seurannan, elintarvikeketjutietojen välittämisen sekä tarjoaa runsaasti muuta informaatiota eri käyttäjäryhmille. Rekisterin terveysluokitustietojen perusteella teurastamot voivat suunnitella eläinkuljetukset ja teurastukset siten, että terveet siat eivät saa tartuntoja sairaista sioista.

Järjestäjä huolehtii, että tietojärjestelmien käyttöön ja käyttöönottoon varataan riittävät resurssit ja varmistetaan niiden käytön osaaminen. Uusien työntekijöiden riittävät käyttöoikeudet varmistetaan ja henkilöt perehdytetään tietojärjestelmien käyttöön.

LIITE 1. Resurssitarpeen arviointi

Järjestäjän tulee tehdä resurssitarvearvio ja sen tekemisessä järjestäjä voi halutessaan käyttää tätä lomaketta apuna. Lomaketta ei tarvitse liittää järjestäjän suunnitelmaan.

1. Eläinmäärät kunnan alueella:

- a. Tuotantoeläintilat (lkm)
 - nautojen pitopaikat
 - sikojen pitopaikat
 - lampaiden- ja vuohien pitopaikat
 - hevosten pitopaikat
 - siipikarjan pitopaikat
 - vesiviljelypitopaikat
 - turkistarhat
 - tarhatun riistan pitopaikat
 - mehiläistarhat
 - muut tuotantoeläinyksiköt
- b. Lemmikit (lkm)
 - arvio lemmikkien määrästä

2. Eläinlääkäripalvelut

a. Terveystenhuoltosopimukset

Nauta

Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista nautojen pitopaikoista)

Sika

Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista sikojen pitopaikoista)

Siipikarja

Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystenhuoltopitopaikkojen osuus (% kaikista siipikarjan pitopaikoista)

Muut terveydenhuoltosopimukset

Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa (lkm)

Terveystenhuoltotyön resurssitarve, htv

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta

Käynnit pitopaikoissa (muu kuin terveydenhuolto)

- käynnit virka-aikana (lkm)
- käynnit päivystysaikana (lkm)

Käynnit vastaanotolla

- käynnit virka-aikana (lkm)
- käynnit päivystysaikana (lkm)

Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv

3. Eläinten terveyden valvonta

a. Pakollinen zoonoosivalvonta ja vapaaehtoinen terveystarkkailu

Salmonellavalvontaan kuuluvat pitopaikat (lkm)

- siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat
- uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat
- sikojen pitopaikat, jossa on sperman keräysaseman toimintaan liittyvä karanteenitila
- pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille
- nautojen pitopaikat, jossa on sperman keräysaseman toimintaan liittyvä karanteenitila.
- raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat

Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat pitopaikat (lkm)

- maedi-visna / CAE
- lohikalojen bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)

b. Muu eläinten terveyden valvonta

- turkistarhojen lukumäärä (MMM 14/2024)
- ulkona pidettävien sikojen pitopaikkojen määrä (MMM 404/2021)
- hyväksyttyjen vesiviljelypitopaikkojen määrä

Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve, htv

4. Sivutuotevalvonta

- sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta
- raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta, mukaan lukien kalankasvatustilojen sivutuotevalvonta
- haaskatoiminnan valvonta
- turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta
- sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta

Sivutuotevalvonnan resurssitarve, htv

5. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet (lkm)

- kennelit
- hevostallit
- riistanhoidolliset tarhat
- lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat
- eläinkaupat
- eläinhoitolat
- kotieläinpihat
- luonnonvaraisten eläinten hoitolat

b. Epäilyyn perustuvat eläinten hyvinvointitarkastukset (lkm)

- arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista

c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve, htv

6. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta

- eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamisen valvonta

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan resurssitarve, htv

TÄYTTÖOHJE

Ohjeessa annetut resurssitarpeet ovat suuntaa antavia ja kunta voi paikalliset olosuhteet sekä edellisen vuoden toteuma huomioiden arvioida resurssitarpeen toisin. Henkilöstötarpeeseen vaikuttavat suorittemäärien lisäksi esimerkiksi matkoihin käytettävä aika sekä päivystyksen järjestelyt.

Resurssitarpeen kartoituksen kohdissa 2–6 on eläinlääkintähuollon suoritteet. Työaikaa kuuluu lisäksi koulutukseen, neuvontaan, hallinnollisiin tehtäviin yms., joka ei ole välttämättä kohdennettavissa jonkin tietyn eläinlääkintähuollon tehtävän suorittamiseen. Tarkastukseen kuluvan ajan arviointia ohjataan myös Ymppi-ohjelman luvussa 2.1

- 1.a Eläintilojen pitopaikkojen lukumäärän ja sijainnin saa Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisterin (EPR) asioinnin viranomaispalvelusta, johon kunnaneläinlääkäri voi hakea käyttöoikeuden. Vaihtoehtoisesti tiedon saa kunnan maaseutuviranomaiselta. Vesiviljelypitopaikkojen tiedot saa vesiviljelyrekisteristä. Hyväksytyjen vesiviljelypitopaikkojen tiedot saa Ruokaviraston nettirekisteristä tai Pikantin työtilan excel-taulukosta. Kunnan täytyy olla tietoinen alueensa pitopaikkojen määrästä, laadusta ja sijainnista palvelutarpeen, valvonnan ja eläintautivalmiuden takia.
- 1.b Lemmikkien määrän arviona voi käyttää 1/8 asukasta
- 2.a Terveystarkastuskäyntiin lasketaan kuuluvaksi tilakäynnillä kuluva aika sekä etukäteisen valmistautuminen ja käynnin jälkeen tehtävät kirjalliset työt. Lisäksi resurssija mitoitettaessa täytyy huomioida matkoihin kuluva aika. Yhden terveystarkastuskäynnin resurssitarve on keskimäärin 1 htp (1 htv = 220 htp).
- 2.b Eläinlääkäripalveluiden resurssitarpeen arvioinnissa käytetään edellisen vuoden toteutuneita palvelumääriä, arviota palvelutarpeen muutoksista ja eläinlääkäripalveluiden toteutumista edellisinä vuosina. Eläinlääkäripalveluiden henkilöresurssien mitoituksen kannalta ratkaiseva tekijä voi olla palvelujärjestelmän toimivuus (esim. päivystysjärjestelyt).
- 3.b Eläinten terveyden valvonnan henkilöstömitoituksessa täytyy varautua myös suunnittelemaan valvontaan kuten tautiepäilyjen hoitoon ja epidemioiden selvittämiseen.
- 4 Sivutuotevalvontaa tehdään Ruokaviraston erikseen toimittaman, riskiperusteisen suunnitelman mukaisesti. Suunnitelma sisältää listauksen kunakin vuonna valvottavista sivutuotealan laitoksista.

- 5 Eläinten hyvinvoinnin tarkastuskäynnit poikkeavat toisistaan kestoaltaan ja vaatavuudeltaan. Kaikissa yksiköissä on yksinkertaisia valvontakohteita, joissa ei havaita puutteita ja joiden tekeminen ei vaadi erityistä valmistautumista sekä hankalia, perehtymistä ja aikaa vieviä tapauksia. Täysipäiväisen valvontaeläinlääkärin arvioidaan tekevän keskimäärin 15-20 tarkastusta kuukaudessa joko yksin tai parityöskentelynä
- 6 Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnassa tarkastetaan eläinrekisteritietojen (nauta-, sika-, lammas- ja vuohirekisteri) ajantasaisuus ja oikeellisuus. Lisäksi kaikkien eläinlajien osalta tarkastetaan pitopaikan ja eläintenpidon rekisteröinnin ajantasaisuus ja oikeellisuus Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteristä. Myös pitopaikan kirjanpito sekä eläinten tunnistaminen valvotaan kullekin eläinlajille soveltuvilta osin. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaresurssien suunnittelussa tulee ottaa huomioon valvontahavaintojen ja siirtokieltojen kirjaaminen. Siirtokiellot voi tal-
lentaa ELTE-sovellukseen.